

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

19^E JAARGANG

WOENSDAG 3 JANUARI 1934

No. 940

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

Curatoren: Mr. G. Vissering, Voorzitter; Ir. A. Plate, Onder-Voorzitter; Mr. K. P. van der Mandele, Penningmeester; Mr. P. Hofstede de Groot; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; L. H. Mansholt; Mr. R. Mees; E. D. van Walree; Ch. J. I. M. Welter; C. J. P. Zaalberg.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis, Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

INHOUD.

Biz.

REDE VAN DEN VOORZITTER VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN VOOR AMSTERDAM	2
Rede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam	4
Industrie-financiering door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart	5
Perspectieven in de internationale scheepvaart door Mr. H. E. Scheffer	8
Het kartel van uitgevers en boekhandelaars door H. Buys	10
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De deviczenreglementeering en de wet betreffende de goudclausule in Oostenrijk, door Prof. Dr. Richard Kerschagl	12
AANTEKENINGEN:	
De landbouwexportgewassen van Nederlandsch-Indië in 1932	13
MAÄNDIJSERS:	
ONTVANGEN BOEKEN	15
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	16
STATISTIEKEN	17—20
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

3 JANUARI 1934.

De jaarswisseling heeft niet den minsten invloed uitgeoefend op de geldmarkt; jaarsschatkistbiljetten werden gisteren op 1½ pCt. afgedaan. Privaat-disconto bleef ⅜ pCt. noteeren. Voor callgelden werd ½ pCt. betaald. Prolongatie onveranderd 1 pCt.

* * *

Over de korte berichtsweek, die achter ons ligt, zijn geen opvallende gebeurtenissen van de wisselmarkt te melden. De laatste berichten over de inflatiemaatregelen in Amerika hebben tenslotte toch nog eenigen invloed op de Dollarkoersen uitgeoefend: van 1.60 is de notering tot 1.56½ teruggelopen om op 1.57½ te sluiten. Ook Ponden zijn achteruitgegaan en van 8.15 op 8.09½ gekomen, slot 8.10½. De \$/£ notering ging van 5.10 op 5.15 terug. Fransche Francs bleven gezocht en bewogen zich van 9.74½ geregeld opwaarts; tenslotte noteerden zij 9.75%. £/Frs. kwamen van 83.50 op 83.05. Marken bleven zeer gezocht en konden zich rond de 59.35 handhaven. De verschillende soorten Sperrmarken waren alle eerder aangeboden. Belga's bewogen zich rond de 34.60. Vast waren Zwitsersche Francs, die van 48.11 op 48.18 kwamen. Lires 13.07½. Peseta's vast: 20.40—20.55. Canadeesche Dollars 1.59. Argentijnsche Pesos 38—39.

Pondenlevering over één en drie maanden waren lager; zij noteerden ½ resp. ⅔ c. onder contant. Dollars op termijn bleven onveranderd.

Op de goudmarkt ging niet veel om. Sovereigns deden 12.30, Eagles 2.50¼. Barenlevering Amsterdam ongeveer f 1.652, levering Londen f 1.653.

LONDEN, 1 JANUARI 1934.

De weinige werkdagen die er na Kerstmis tot het einde van het jaar verleden week overbleven, zijn in de geldmarkt benut om de laatste hand te leggen aan de preparaties voor den jaar-overgang. Preparaties die daarin bestonden dat nu ruime bedragen van het centrale instituut werden genomen; men spreekt van ruim 25 millioen Pond. De voorbereidingen waren zoo ruim getroffen, dat het op den laatsten werkdag, Zaterdag, in het geheel niet noodig was om bij de Bank van Engeland aan te kloppen; integendeel, de markt bleek toen geld over te hebben.

In de discontomarkt ontwikkelde zich vraag naar wissels voor directe betaling en voor levering begin Januari, zoodat de koersen verder afbrokelden en op 7/8—15/16 pCt. voor levering sloten. De nieuwe schatkistpromessen werden tegen pl.m. 81/32 pCt. toegewezen. Bankaccepten noteeren nu pl.m. 1 pCt.

De „Clearing Banks” hebben medegedeeld, dat zij onder 1 pCt. geen koopers zullen zijn. De markt moet dus een ander debiet kunnen vinden om de notering onder 1 pCt. te kunnen handhaven.

Heden waren alle markten zeer stil, daar Engeland een van de weinige landen is, waar op den eersten dag van het jaar wordt gewerkt.

REDE VAN DEN VOORZITTER VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN VOOR AMSTERDAM.

De Nieuwjaarsrede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam vormt elk jaar een bron van kennis voor dengene, die zich nog eens over de economische gebeurtenissen van het afgelopen jaar in zijn geheel wil oriënteren. Doch tevens bevat deze rede steeds opmerkingen over de economische politiek inzonderheid die van ons land, die overdenking ten volle waard zijn. De tweede Nieuwjaarsrede van den huidige Voorzitter is in dit opzicht een waardig vervolg op de economische beschouwingen, die zijn voorganger, Dr. E. Heldring, steeds met de jaarswisseling hield.

In tegenstelling met andere jaren, toen wij steeds verschillende onderwerpen uit deze redes overnamen, zullen wij ons thans tot twee onderwerpen beperken, die voor de toekomst van ons land van buitengewone beteekenis zijn en welke zoo nauw met elkaar in verband staan, t.w. de verlaging van ons kostenpeil en de handelspolitiek.

Voorop moge worden gesteld, dat de heer Crone zich onomwonden uitspreekt voor handhaving van den gouden standaard. Het verwondert ons echter eenigszins, dat, hoewel sprekende over de noodzakelijkheid van aanpassing, het belangrijke vraagstuk van de vaste lasten en deszelfs oplossing niet aangeroerd worden. Overigens wijst de heer Crone voldoende op de consequenties, die het aanvaarden van het genoemde standpunt met zich moet brengen.

Verlaging van ons kostenpeil noodig.

De beteekenis van de huidige crisis voor ons bedrijfsleven zal, in het bijzonder wat de middelen tot herstel betreft, al naar den aard, dien men aan de crisis toekent, verschillend worden beoordeeld. Belangrijke bezwaren, die de crisis-politiek van onze Regeering aankleven, moeten naar mijn oordeel worden geweten aan de omstandigheid, dat de crisis gedurende den eersten tijd te veel werd gezien als een tijdelijke inzinking, die na betrekkelijk korten tijd weer voor een herstel zou plaats maken. Indien dit herstel ons dan ongeveer op het peil van vóór de crisis zou hebben teruggebracht, ware het leed geleden en had men de consolidatie van de crisislasten met vrucht ter hand kunnen nemen, zonder daarbij op maatregelen van economische ordening van verstrekkenden aard bedacht behoeven te zijn. In plaats van voornamelijk een conjunctureel verschijnsel, moeten wij, door de harde noodzaak geleerd, deze crisis echter in hoofdzaak als een structureele verandering zien. Dit gaat met geweldige verschuivingen van economischen en staatkundigen aard over de geheele wereld gepaard. Al tasten wij in velerlei opzicht nog omtrent het wezen van dit tijdperk van overgang in het duister en al weten wij niet, waarheen dit ons zal brengen, zeker is nochtans, dat wij ons voor de toekomst op een lagere welvaart moeten richten. Herstel van ons bedrijfsleven, hieromtrent bestaat, voor zooveel ik kan zien, op het oogenblik geen verschil van meening meer, zal alleen op een belangrijk lager kostenpeil dan het huidige mogelijk zijn.

Onze Regeering heeft bij verschillende gelegenheden een krachtig geluid omtrent deze noodzakelijkheid van aanpassing bij nieuwe verhoudingen doen hooren. Doch te zeldere tijd bedreef zij een landbouwpolitiek, die de aanpassing van onze bodembedrijven aan deze nieuwe verhoudingen vertraagt en in de oogen van de belanghebbenden onnoodig doet voorkomen, voorts de daling van de kosten van het levensonderhoud in een stijging deed verkeeren en dientengevolge de nijverheid belemmerde om haar in gang zijnde aanpassingsproces krachtig voort te zetten. Het ligt voor de hand, dat hierdoor, evenals door de naar verhouding hooge loonen in de beschutte bedrijven en in een deel van de overheidsdiensten, onze uitvoernijverheid, die toch reeds met een eindelooze reeks van handelsbelemmeringen heeft te kampen, van binnen uit wordt verzwakt. Tezelfder tijd lokt ons kunstmatig hoog gehouden prijzenpeil de buitenlandsche mededinging binnen onze grenzen.

Dat de landbouwbedrijven als geheel noodlijdend worden beschouwd en dientengevolge collectief worden gesteund, lijkt mij een verkeerd uitgangspunt, dat bij moge-

lijke nog noodige steunmaatregelen voor andere bedrijven niet mag worden gevolgd. Individueele behandeling van gevallen, waarin voor onze samenleving onmisbare bedrijven dreigen ten onder te gaan, lijkt mij aan te bevelen; te eerder, omdat iedere steunmaatregel de rest van onze bevolking op kosten jaagt. Deze ongelijke behandeling van den landbouw tegenover de overige bedrijfstakken is te bedenkelijker, omdat er voor onze nog steeds toenemende bevolking slechts bestaansmogelijkheid in de nijverheid en, in beperkter mate, in handel en verkeer kan worden gevonden. Onze nijverheid, handel en verkeerswezen zullen, tenzij de uitvoer geheel zou verloren gaan, ten spoedigste de gelegenheid moeten krijgen om met sterk verlaagde kosten te kunnen werken. Met het door middel van de contingentceering scheppen van een verruiming van den binnenlandschen afzet onzer nijverheid op een kunstmatig hoog gehouden prijspeil komt men er niet, daar dit slechts ten koste van een intering kan worden ondernomen, die op den duur vastloopt en dan tot een nationale verarming bij een op de internationale markt krachteloos productie-apparaat zal blijken te hebben geleid. De verlaging van voortbrengingskosten is te meer noodig, daar het buitenland voor dit doel reeds tot muntverzwakking is overgegaan; een middel dat ik onvoorwaardelijk als ondeugdelijk verwerp, gelijk ik elders tot uitdrukking heb gebracht. De bevoorrechtiging van verschillende beschutte bedrijven en van overheidsdiensten, met name die van de lagere overheidsorganen, waarvan ik reeds gewag maakte, oefent een onredelijken druk op onze bevolking uit en maakt een gezonde loonpolitiek onmogelijk.

Wat de egalisering van de belooningen in overheidsdiensten betreft, werd een belangrijke bijdrage daartoe geleverd door het op het eind van November verschenen rapport van de Commissie-Schouten, belast met het adviseeren omtrent toetsingsnormen voor de beoordeeling van de bezoldiging van het personeel in dienst van provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders. Daarnaast rijst de vraag, hoe de voor het vrije bedrijfsleven noodige aanpassing kan worden bevorderd. De Regeering zal dat in de eerste plaats kunnen doen, door haar crisis-maatregelen meer dan tot nu toe met elkander in verband te brengen. Herhaaldelijk krijg ik uitingen uit landbouwkringen onder het oog, waarin ons, ondernemers op het gebied van handel en nijverheid, gebrek aan inzicht en medegevoel voor de nooden van den landbouw wordt verweten. Ik wijs deze verwijten verre van de hand en natuurlijk wil ook ik niet, dat de Regeering een plotselinge noodlottige afbraak van de prijzen onzer landbouwvoortbrengselen zijn gang zal laten gaan, zonder in den overgangstijd helpend op te treden. Maar men moet in landbouwkringen inzien, dat het kunstmatig in stand houden van een te groot productie-apparaat op den duur ondragelijke consequenties medebrengt en dat onze uitvoernijverheid en onze internationale handel het niet kunnen verdragen, dat hun bedrijfskosten worden opgezet door de crisislasten, voor welke hoogte de bedrijfskosten van den boer al te eenzijdig den maatstaf vormen. Wat handel en nijverheid vragen, is, dat de steunverleening aan den landbouw rechtstreeks aan de hand van de draagkracht van bevolking en bedrijfsleven zal worden vastgesteld en in stede van verhoogd te worden, een tijdelijk en aflopend karakter krijgt. Geen collectieve, maar — gelijk gezegd — individueele steun; niet de bedrijfskosten der minst efficiënte, doch die der meest efficiënte voortbrengers behoorren de norm voor steunverleening te zijn.

Daarnaast zal onze Regeering naar mijn oordeel niet er aan kunnen ontkomen, om zich ernstig over een meer rationeële regeling van onze werkloosheidsvoorzieningen te beraden. Zij is daarbij ongetwijfeld op den goeden weg, waar zij in haar jongste millioenennota aankondigde, dat, behalve de crisisuitgaven voor den landbouw, die uit het Landbouw-Crisisfonds zullen worden bestreden, alle overige crisisuitgaven, waaronder die tot bestrijding van de gevolgen der werkloosheid, ten laste van de gewone begrooting zullen komen. Deze op zichzelf zeer doeltreffende begrotingsmaatregel zou in zijn werking echter bedenkelijk worden uitgehold, indien daarbij de gemeenten niet in hetzelfde kader haar volle medewerking verleenden. De Regeering bevorderde dit bij haar brief van 4 November jl. aan de gemeentebesturen. Zij deelde daarin mede, dat de, op grond van de nieuwe voorschriften betreffende de Rijksbijdrage in de gemeentelijke kosten van werkloosheidszorg aan de gemeenten uit te keeren bedragen over 1933 ongeveer f 75 miljoen zouden beloopt, doch op de Rijksbegrooting voor 1934 tot dit doel f 46 miljoen was uitgetrokken, welk bedrag niet voor verhooging vatbaar is. Daarbij zullen de gemeenten de uitgaven voor steunverleening en werkverschaffing ten laste van den gewonen

dienst der begroting moeten brengen en desondanks het evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven dienen te handhaven.

Bij het beoordeelen van den huidige werklozensteun als belemmering voor het uitbreiden van de werkgelegenheid geve men zich voorts rekenschap ervan, dat een vermindering van de welvaart voor allen onvermijdelijk is. Hierin ligt tenslotte onze kans, om de bedrijven weder tot leven te brengen. Daarenboven zullen slechts op deze wijze onze belangrijke sociale voorzieningen in stand kunnen worden gehouden. Voor een effectieve bestrijding van de werkloosheid zijn mitsdien offers onvermijdelijk. En zulk een bestrijding beteekent, dat men, hetgeen zoowel voor het bedrijfsleven als voor de daarin werkzamen tot behoud van ons nationale voortbrengingsvermogen ten spoedigste behoort te geschieden, de arbeiders aan het werk worden gezet, in hun oorspronkelijke vakken voor zoover mogelijk zonder dat daarbij steun van overheidswege wordt verleend. Eerst op die wijze zullen wij, bij een overigens harmonisch economisch beleid, onze uitvoernijverheid weder tot mededinging op de internationale markt in staat stellen. Dwingend ingrijpen door de overheid in de arbeidsvoorwaarden, waarbij niet het geldloon, doch het goederenloon dus de hoeveelheid goederen en diensten, die voor dit loon door den arbeider kan worden aangeschaft, den maatstaf voor de loonen behoort te vormen, zal daarbij niet kunnen uitblijven. Zij zal zoo noodig aan haar, na nauwkeurig onderzoek te ondernemen pogingen tot werkverruiming, door middel van het verlagen van de steunverleening kracht moeten bijzetten.

Zoals ik hiervoor reeds heb opgemerkt, moet alles worden voorkomen, dat dezen drang naar kostenverlaging op een verhooging van de kosten van het levensonderhoud kan doen stuiten. Naast herziening van de steunmaatregelen voor den landbouw, zal ook de mogelijkheid van huurverlaging moeten worden bestudeerd. Het lijkt mij tenslotte niet meer dan een eisch van eenvoudige maatschappelijke rechtvaardigheid, die het argument van kostenverlaging versterkt, dat tegenover de noodgedwongen versobering, die onze arbeiders zich zullen moeten laten welgevalen, teneinde op den duur een volledige ontreddering van onze volkshuishouding, zij zelf daarbij in de eerste plaats inbegrepen, te voorkomen, even krachtig economisch niet verantwoorde prijsverhoging of prijshandhaving in het distributie-proces wordt bestreden. Dus zullen ook uit het middenstandsbedrijf werkwijzen, die uit een oogpunt van efficiëncy schadelijk zijn, dienen te verdwijnen. Zoo mogelijk door maatregelen uit het bedrijf zelf voortkomend; anders, met het oog op de noodzakelijkheid dezer voorziening in verband met de verlaging van ons kostenpeil, door dwingend ingrijpen van boven af.

De aanpassing, waarop de heer Crone zoo nadrukkelijk wijst, wordt echter door andere regeeringsmaatregelen geremd. Dit betreft vooral de handelspolitiek en als belangrijkste onderdeel, de steunverleening aan den Landbouw. Terecht wijst de heer Crone er dan ook in een ander verband (blz. 75) op, dat dikwerf steun wordt gevraagd en soms wordt verkregen op een wijze, „die zich kwalijk laat rijmen met het in de Millioenennota aangegeven doeleinde: aanpassing aan geheel gewijzigde toestanden. Bovendien komt deze steun in conflict met de belangen van de in koopkracht achteruitgegangene verbruikers en van andere bedrijfstakken”. De steun aan den Landbouw — in ons blad is er herhaaldelijk op gewezen — vertraagt de zoo noodzakelijke aanpassing, hetgeen in deze rede nog eens nadrukkelijk naar voren wordt gebracht.

Landbouw-Crisiswetgeving.

Het afgelopen jaar bracht op het stuk van onze crisiswetgeving ten behoeve van den landbouw twee maatregelen van buitengewoon belang: de wijziging van de Landbouw-Crisiswet 1933 bij de wet van 5 Augustus 1933 (Staatsblad 418) en het opstellen van een afzonderlijke begroting van het krachtens deze Landbouw-Crisiswet ingestelde Landbouw-Crisisfonds. Terwijl de crisisuitgaven, voor zoover zij niet op den Landbouw betrekking hebben, ten laste van de gewone begroting worden gebracht, zullen de steunmaatregelen voor den Landbouw uit dit Landbouw-Crisisfonds worden bekostigd. Het Fonds zal zijn inkomsten verkrijgen uit speciale heffingen, krachtens de Landbouw-Crisiswet 1933 of vroegere landbouwcrisiswetten ingevoerd of in te voeren. Tusschen deze heffingen en de door het Fonds te bekostigen uitgaven zal evenwicht moeten bestaan. Dit laatste heeft de strekking om de uitke-

ringen ten behoeve van den landbouw, door de retributies, die door het niet-landbouwende deel der bevolking moeten worden opgebracht, dus door de draagkracht ervan, te doen beheerschen.

De last, die door de landbouw-heffingen op den verbruiker wordt gelegd, is aanzienlijk. Bij al deze maatregelen houdt de Regeering, aldus de Minister van Economische Zaken in zijn bekende radio-rede, ongeveer een niveau als gold in 1913 voor oogen. Had de Regeering de agrarische maatregelen niet genomen, aldus de Minister, dan zou het leven vergeleken met 1929 19 pCt. goedkoper zijn geworden; thans is dat geschied met 16 pCt. Dit was dus de toestand op 8 November 1933, die overigens, naar ik elders aantoon, minder gunstig was dan uit deze cijfers zou volgen. Maar sindsdien hebben bijvoorbeeld de verhoogde heffingen volgens het Crisis-Graanbesluit 1933, de Crisis-Tuinbouwbeschikking 1933, de extra-accijns op het geslacht en de heffing ingevolge het Crisis-Suikerbesluit 1933 kunnen doorwerken. Wij zullen dus moeten afwachten, waarop de verhooging, dan wel het remmen van de daling van de kosten van levensonderhoud tengevolge van den landbouwsteun tenslotte zal neerkomen. Het is nochtans duidelijk, dat het beleid van onze Regeering op twee gedachten hinkt. Aan den eenen kant wil zij aanpassen en aan den anderen kant veroorzaakt zij door haar beschermende politiek, monopolierechten en andere heffingen voortdurend prijsverhoging, die de mogelijkheid van aanpassing dreigt te ondermijnen. Inderdaad is de meening gewettigd, dat er thans wel eenige rust noodig is en de steunverleening aan den landbouw niet verder dient te gaan, wanneer men overweegt, dat de begroting van het Landbouw-Crisisfonds f 162 millioen zal bedragen, tot welk bedrag dus minstens voortbrengselen van onzen landbouw met geld van de gebruikers op een hooger prijsniveau dan dat der open markt worden gehouden. Het goede in de nieuwe Landbouwcrisiswet is, dat aldus onze crisiswetgeving, op het stuk van den landbouw de rechtskundige grondslagen heeft gekregen, om tot een organisch geheel te worden versmolten. Het nadeel is naar mijn meening daartegenover, dat de bewegingsvrijheid van den ondernemer door de met uitgebreide bevoegdheden voorziene Crisis-Centrales aanzienlijk wordt beperkt, practisch het aantal landbouwvoortbrengselen, waarop de wet van toepassing kan worden verklaard, onbegrensd is, (zij het dat de aanwijzing van nieuwe crisisproducten achteraf door den Staten-Generaal moet worden goedgekeurd), terwijl alle andere uitvoeringsmaatregelen der wet, behoudens de voorvermelde aanwijzing van crisisproducten, zonder de medewerking van den Staten-Generaal tot stand kunnen komen. De goedkeuring achteraf, die voor de aanwijzing van nieuwe crisisproducten noodig is en ook in de gewijzigde Crisisinvoerwet is gehandhaafd, ontbreekt hier.

Ik erken ten volle de buitengewone moeilijkheden, die zich aan onze Regeering voordoen en de rechtvaardigheid van den wensch van den Minister van Economische Zaken, dat elk onderdeel der bevolking van den last en het lijden der andere groepen iets zal begrijpen en zal helpen dragen. Maar daarnaast meen ik dan toch, dat het „iets” bij den landbouwsteun al te danig is uitgedijd en de Regeering hier den eisch van evenwicht ten aanzien van de verschillende volksgroepen bij haar economische voorzieningen niet scherp genoeg voor oogen heeft gehad. De eenzijdigheid, waarmede soms het eigenbelang naar voren wordt geschoven, blijkt bij voorbeeld uit den aandrang tot vergaande beperking of zelfs stopzetting van de margarine-industrie en dien tot het tegengaan van den invoer van suiker, komende uit kringen, die zeker niet het recht hebben zich te beklagen over gebrek aan daadwerkelijke belangstelling van de zijde van de Regeering. Immers hierbij wordt uit het oog verloren, dat aldus groote belangen van Nederland overzee zouden worden geschaad, terwijl de daarbij betrokkenen zich, zij het ten koste van groote offers en inspanning, met eigen kracht door de moeilijkheden trachten heen te slaan. Is er een redelijk motief aan te voeren, waarom de belanghebbenden bij de suiker-industrie hier te lande, die zich met steun van de overheid een bepaalde opbrengst van het product zien verzekerd, een nog verdergaanden steun voor zich vragen, terwijl hun Nederlandsch-Indische vakgenoot zich zonder meer met den wereldprijs moet tevreden stellen, die minder dan de helft bedraagt van den richtprijs hier te lande? Dat onder de maatregelen tot steunverleening aan den landbouw de steun aan de teelt van suikerbieten wel zeer bedenkelijk is, wordt blijkens de opmerking van den Minister van Economische Zaken op 30 November jl. (Tweede Kamer), dat deze steun op het randje is van wat men, terwille van het beoogde nut, aan economische dwaasheden mag uithalen, thans door dezen bewindsman erkend.

Wie hier den zorgwekkenden toestand van nijverheid, handel en scheepvaart tegenover plaatst en overweegt dat, waar de bestaansmogelijkheid van onze bevolking in zeer hooge mate door de mogelijkheid van den uitvoer van onze nijverheids- en landbouwvoortbrengselen afhangt, een verlaging van het prijzen- en kostenpeil dringend noodig is, welk peil door de Landbouw-Crisiswetgeving echter in zijn daling wordt opgevangen, kan kwalijk de steunverleening aan den landbouw in zijn tegenwoordigen omvang en bij de tegenwoordige werkwijze met instemming beoordeelen.

Een ander belangrijk feit, dat de noodzakelijke aanpassing vertraagt is de handelspolitiek. Hoewel men kan erkennen, dat een zekere mate van bescherming noodzakelijk was, gaat de regeering thans in een richting, die doet vreezen, dat ons land het vrijhandelsstelsel geheel zal verlaten. Inderdaad, „het is zaak, dat wij ons den nieuwen handelspolitieken toestand; waarin Nederland verkeert, helder voor de oogen stellen.” Terecht zegt de heer Crone hierover het volgende:

Men kan van oordeel zijn, dat verschillende van de maatregelen, die ons allen tezamen tenslotte van den vrijhandel hebben afgedreven, rijkelijk vlug zijn genomen en soms meer bescherming van het bestaande beoogden, dan aanpassing aan het nieuwe bevorderden; onze Kamer heeft deze gedachte bij herhaling uitgesproken. Doch dit betreft meer een vraag van uitvoering dan van beginsel. Er is echter een andere vraag, eveneens herhaaldelijk van deze plaats naar voren gebracht, die, nu onze economische politiek in de gevaarlijke wateren van de handelspolitieke bescherming wordt gestuurd, eveneens de volle aandacht vraagt. Het heeft er immers veel van, dat wij daaruit met volle kracht bezig zijn te varen naar een door het centrale gezag geregeld handelstelsel, berustend op een van overheidswegen verordonneerd bedrijfsleven, een zorgvuldig van tevoren geregeld verbruik en een nauwkeurig berekenden, bij verdragen vastgestelden, in- en uitvoer. Ik stel hier tegenover de economische nuttigheid van een zoo ruim mogelijke ontplooiing van de particuliere werkzaamheid en den particulieren scheppingsdrang. Het zal voor de leiding van onze Regeering, zonder welke, naar ik bereid ben te erkennen, de vervorming van onze volkshuishouding niet meer denkbaar is, van wijs inzicht getuigen, indien zij zich bij haar ingrijpen in handel en bedrijf van deze betekenis van het particuliere initiatief bewust blijkt te zijn. Mogen de woorden van den heer Colijn, die de ontwijking der wereldeconomie een gevolg achtte van het ingrijpen van de staatsmacht in de vrije functioneering van het productieproces, waardoor de werking van de wet van vraag en aanbod werd teniet gedaan, blijvend aan onze Regeering tot leidraad strekken. Met het toepassen van een willekeurig ingrijpen hier en daar, al naar gelang de een of andere bevolkingsgroep het krachtigst van zich doet hooren, wordt niets geregeld en valt men van de eene bescherming in de andere, sommige staatsburgers ten koste van hun medeburgers bevoordeeld, zonder dat werkelijk licht in het duistere vooruitzicht wordt gebracht.

In dit verband bespreekt de heer Crone enkele andere onderdelen van onze handelspolitiek, t.w. wijziging van het tarief van invoerrechten, de contingentierings- en de retorsiepolitiek, waarvan wij alleen zijn beschouwingen over het eerstgenoemde onderdeel laten volgen:

Invoerrechten.

Toen de Minister van Financiën op het eind van 1932 in plaats van zijn oorspronkelijk voorstel tot het heffen van dertig opcenten op alle invoerrechten, een even hooge heffing op een aantal hier te lande niet voortgebrachte goederen tot wet verheven zag, hebben enkele Kamerleden zich deze gelegenheid ten nutte gemaakt, door aan Zijne Excellentie een belofte te ontwingen, die haar uitvoering vond in het instellen van de Commissie tot Herziening van het Tarief van Invoerrechten. De opdracht dezer Commissie strekte ter voorbereiding van een technische herziening. De betekenis hiervan is, aldus de Regeering, niet, dat voorstellen, die een principiële verandering van onze tariefpolitiek beoogen, van de Commissie worden verwacht. Met inachtneming van deze beperking zal zij echter zonder eenigen twijfel het tarief op zijn economische werking mogen toetsen. Terwijl aanvankelijk werd verwacht, dat de ondernomen tariefsherziening bij het begin van het thans ingetreden jaar in werking had kunnen treden, blijkt de Commissie thans weliswaar nagenoeg met haar arbeid ge-

reed te zijn, doch daaruit voortvloeiende wetsvoorstellen kunnen eerst in den loop van dit jaar worden tegemoet gezien.

De vrees, die ook in de vergaderingen van deze Kamer tot uiting kwam, dat de beoogde herziening niet uitsluitend van technischen aard zou zijn, zal vermoedelijk juist blijken. Althans zal het werk van deze commissie aan het belangrijk opvoeren van de baten voor de schatkist dienstbaar worden gemaakt. Aldus zal de als technisch aangegevoerde tariefsherziening allicht worden een omzetting van het bestaande matig beschermend in een zuiver beschermend tarief, tevens de „tijdelijke” opcenten met verdere verhooging consolideerend. Daarnaast wijs ik op de veelvuldige lasten, die er voor handel en bedrijf aan verbonden zijn, wanneer men het thans geldende beginsel van heffing volgens de waarde door dat van heffing volgens een specifieke maat zou willen vervangen. Deze verandering heeft te minder nut, daar de in de Tariefwet 1924 voorkomende bezwaren tot enkele punten kunnen worden teruggebracht. Moge voor de schatkist een specifiek recht schijnbaar meer waarborg voor de stabiliteit van de opbrengst opleveren, voor den handel beteekent zulk een recht bij dalende prijzen een in werkelijkheid hoogere heffing, die dan juist des te moeilijker kan worden gedragen en vermindering van den aanvoer tengevolge heeft. Bij prijsstijging levert een waarderecht daarentegen een hogere bate voor de schatkist, die haar wordt gegund, omdat zulks gemakkelijker kan worden gedragen. Technisch kan een specifiek recht voorts lang niet zoo gemakkelijk worden doorgevoerd als het lijkt, zoodat niet alleen van het standpunt van den handel, doch ook administratief een omzwenking naar specifieke rechten zeer bedenkelijk zou zijn.

Ik breng in herinnering, dat de algemeene verhooging van het waarderecht van 5 pCt. tot 8 pCt. door de Tariefwet 1924 volgens de Regeering het fiscaal karakter van de Tariefwet 1862 niet zou aantasten. Daarna kwam de verhooging tot 10 pCt., op haar beurt door een verhooging tot 13 pCt. voor een aantal posten gevolgd. Voorts werd een aantal nieuwe posten aan het tarief toegevoegd en ondergingen andere afzonderlijke verhoogingen. In welke mate Nederland, eertijds bij uitstek het land met het matige fiscale tarief, thans op de invoerrechten tot stijving van de schatkist, echter tevens ter bescherming van de inheemsche nijverheid dienend, is gaan leunen, blijkt bij voorbeeld uit de volgende stijging van de opbrengst dier rechten: 1913 f 17 miljoen (benevens f 31.000 formaatzegel). 1932 f 82 miljoen (benevens f 2 miljoen statistiekrecht) 1933 10 mnd. f 71 miljoen benevens f 1,8 miljoen statistiekrecht).

Treffend is verder, dat de invoerrechten in 1910—'14 gemiddeld 9,21 pCt. van de opbrengst van alle rijksmiddelen vormden, welke verhouding in het afgelopen jaar tot bijna 22 pCt. was gestegen (raming).

REDE VAN DEN VOORZITTER VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN VOOR ROTTERDAM.

Aan de Nieuwjaarsrede van den heer W. A. Engelbrecht, Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam, ontleenen wij het volgende:

Algemeene economische toestand.

Verruiming van wereldhandel, een der beste middelen tot leniging van werkloosheid, bleef ook in 1933 uit.

Integendeel, de teleurstelling, gewekt door den afloop der wereldconferentie te Londen, heeft tengevolge gehad, dat meer dan tevoren ieder land zijn eigen weg gaat.

Krachtig daarvoor waarschuwend, waren de vertoogen der Nederlandsche delegatie. De in adviseerenden zin gestelde resoluties der Internationale Kamer van Koophandel misten haar effect. Duidelijk blijkt, dat het autarkisch streven der laatste jaren de volksinkomens en den volkswelstand niet op peil heeft kunnen houden. Het reële volksinkomen¹⁾ van Duitschland daalde in 1931 ten opzichte van 1930 met 11,8 pCt. en in 1932 t.o.v. 1931 met 8,5 pCt. Voor Frankrijk zijn deze cijfers resp. 4,0 pCt. en 2,2 pCt. Engeland ging in 1931 met 8,1 pCt. achteruit, in 1932 met 1,0 pCt.; Nederland resp. met 7,3 pCt. en 5,0 pCt.

Hierbij moet, wat Engeland betreft, in aanmerking worden genomen, dat een achteruitgang van het reël volksinkomen in 1932 gepaard ging met de door Engeland gedane stappen om de begroting in evenwicht te brengen, terwijl

¹⁾ Berekend door nominale volksinkomens in verband te brengen met indexcijfers van de kosten van levensonderhoud in de betreffende landen.

belangrijke verbeteringen in industriële bedrijven en verlagings van algemeen levenspeil sterk medewerking om gunstiger voorwaarden te scheppen voor uitbreiding van productie voor de binnenlandsche markt, in concurrentie met den invoer uit het buitenland.

Moelijker is te beoordeelen in hoeverre tijdelijke voordeelen behaald werden door het verlaten van den gouden standaard, waartoe Engeland zich in September 1931 genoopt zag.

Voortdurende vermindering van volksinkomens en geen verbetering van werkloosheid zijn zoozeer in strijd met natuurlijke drang tot ontplooiing individueel en collectief, dat allens de noodzakelijke verbetering in internationale handelsbetrekkingen zal moeten komen. De beginselen, neergelegd in het door de regeeringen van België-Luxemburg en Nederland gesloten verdrag van Ouchy, geven de richtlijnen aan, hoe geleidelijk het wereldverkeer verruimen kan. Indien op het vasteland van Europa reeds Duitschland en Frankrijk in beginsel tot een Ouchy-verdrag met België, Luxemburg en Nederland zouden willen toetreden, zouden andere groote en kleine staten van Europa kunnen volgen.

Situatie Nederland.

Een fundamentele wijziging in de Nederlandsche handelspolitiek was een gevolg van de mislukking der wereldconferentie in Londen. Een retorsiewet, toe te passen tegenover landen, waarmede Nederland geen handelstractaten heeft, en een wijziging in de crisisinvoerwet werden in het leven geroepen om door wederzijdsche tegemoetkomingen moeilijkheden voor eigen afzet zoo mogelijk uit den weg te ruimen.

De vaste wil der regeering om de budgets der openbare lichamen in evenwicht te brengen in 's lands algemeen belang, kan niet genoeg gewaardeerd, niet krachtig genoeg gesteund worden; het oude devies der vaderen „*endurer pour durer*” geldt voor geheel het Nederlandsche volk ook thans.

Leeningen voor de uitvoering van openbare werken ter bevordering van economische belangen zullen dan gezond gefundeerd zijn. Bestrijding van werkloosheid wordt zoo goed mogelijk ter hand genomen, terwijl de gelden, die aan tal van groot- en kleinbedrijven toevloeden, ondernemingskracht zullen steunen tot het opsporen en ontwikkelen van nieuwe mogelijkheden voor handel en nijverheid.

Met beslistheid sprak de regeering zich uit voor het handhaven van den huidige gouden standaard. Het is de meening dezer Kamer, dat ook in dit opzicht de volharding der regeering allen steun verdient.

Door de handelsbelemmeringen in het buitenland zou onze Nederlandsche uitvoer bij een verlaten van den gouden standaard tot steun der wisselkoersen niet zijn gebaat, terwijl voor afwikkeling van schulden, indien regelingen onvermijdelijk en noodzakelijk mochten zijn, redelijker oplossingen te treffen zijn tusschen schuldeischers en schuldenaren dan bij muntdepreciatie het geval is.

Onze economische aanpassing vordert in verband met achteruitgang van reëel volksinkomen een levenspeil op lager niveau, wil men door goedkoopere productie deze voor eigen markt uitbreiden.

Samenwerking tusschen soortgelijke bedrijven zal verderen voortgang moeten vinden. Ook het streven naar internationale samenwerking op het gebied van productie en afzet, die de grootste moeilijkheden ondervindt, moet bevorderd worden.

Beperking der schommelingen in de wisselkoersen voor het betalingsverkeer is ook hiervoor noodzakelijk; het spoedigst zou verbetering te bereiken zijn door terugkeer tot den gouden standaard van de landen, die dezen verlieten.

De toeneming van de productie van goud tegenover die van andere goederen zou aan dien terugkeer bevorderlijk kunnen zijn; het laat zich echter aanzien, dat de financiële en monetaire politiek der Vereenigde Staten een verdragende invloed in de naaste toekomst nog zal hebben. Dat in Engeland in gezaghebbende kringen de overtuiging heerscht, dat de gouden standaard, mits goed toegepast, de beste tot nu toe uitgedachte grondslag is voor herstel van den internationalen handel, bleek onlangs in een rede, te Amsterdam gehouden door Sir Arthur Balfour, adviseur der Engelsche regeering in economische aangelegenheden.

Rotterdam.

Den sterken achteruitgang van 1932, vergeleken bij het jaar tevoren, had Rotterdam in 1933 niet. Groot- en kleinbedrijven van handel en nijverheid zullen in sommige gevallen in verband ook met ingrijpende rationalisering eenige verbetering ondervonden hebben, in andere daar entegen nog op achteruitgang moeten wijzen.

Het percentage der werkloosheid voor Rotterdam was grooter dan dat over geheel Nederland genomen, terwijl ook het inkomen der stad in voorafgaande jaren sterk achteruitging.

Geen inspanning mag te groot, geen opoffering te kostbaar zijn om tot nieuwe economische opleving te geraken, waartoe zonder twijfel de mogelijkheden bestaan.

Voortgang maken de voorbereidende werkzaamheden voor de overbrugging van het Hollandsch Diep, die ons de dringend noodige verbinding met de drie zuidelijke provinciën geven zal.

Heuglijk is het feit, dat de Gemeenteraad nog vóór het einde van het jaar een credit toestond voor uitgaven tot verdere voorbereiding van de tunnelverbinding tusschen het noordelijk en zuidelijk havendeel.

Nog zijn de plaatskosten te hoog en laten een betere aansluiting van Rijn- en zeeverkeer, te verkrijgen door kanaalverbinding van het westelijk havencomplex met de Oude Maas, zoowel als de uitvoering der spoorwegplannen, op zich wachten.

Hier kan veel bereikt worden door economische werkverschaffing, die de Rotterdamsche haven als knooppunt van zee- en binnenlandsch verkeer in al zijn verscheidenheid zoo gunstig mogelijk haar taak kan doen vervullen.

Op initiatief van het Departement Rotterdam der Maatschappij van Nijverheid en Handel werd onlangs ook met medewerking dezer Kamer de stichting „Havenbelangen van Rotterdam” opgericht, die zich ten doel stelt handel, nijverheid en scheepvaart van Rotterdam te bevorderen.

Moge deze nieuwe stichting in alle kringen der stad op belangstelling en steun rekenen.

In den loop van het jaar stelde de Gemeente de verlaagde haventarieven in werking. Een wetsontwerp tot herziening en verlaging der zeeloodsgelden kan weldra tegemoet gezien worden. Beide verbeteringen zullen de positie van Rotterdam als haven voor West-Europeesch verkeer ten goede komen. De verlaagde haventarieven konden hun gunstigen invloed voor het herwinnen van verloren verkeer reeds eenigermate doen gelden.

INDUSTRIE-FINANCIERING.

De vraag, op welke wijze de Nederlandsche industrie aan de noodige geldmiddelen kan worden geholpen voor de ontwikkeling van haar bedrijf, en welke rol daarbij de banken kunnen spelen, is in de laatste jaren meermalen ter sprake gebracht, ook in de kolommen van dit weekblad. Wij herinneren o.m. aan de plannen tot stichting van eene industriebank, ontworpen door de heeren F. H. Fentener van Vlissingen, Dr. J. van den Tempel, Prof. Gelissen en Dr. B. K. Spanjaard¹⁾.

Onlangs is het vraagstuk opnieuw behandeld, en wel in een „Rapport inzake Industriefinanciering in Noord-Brabant en Limburg”, uitgebracht door de Directeuren van de Economisch-Technologische Instituten te Tilburg en Maastricht.

De moeilijkheden, die zich in de verhouding tusschen banken en industrie voordoen, worden, naar het ons voorkomt, in dit rapport, dat voor een belangrijk deel gebaseerd is op besprekingen met bankleiders, op zeer juiste wijze uiteengezet. Niet de grootindustrie is het, die hier te lande te kort komt; deze kan in het algemeen gemakkelijk bedrijfscrediet op korten termijn krijgen, terwijl zij voor uitbreiding van haar bedrijven een beroep kan doen op de kapitaalmarkt en zich in afwachting daarvan kan bedienen van de meestal zonder moeite te verkrijgen bankcredieten, die in anticipatie op een later volgende emissie van aandelen of obligaties worden verstrekt.

Daarentegen hebben kleinere ondernemingen het minder gemakkelijk. Haar behoefte aan kortlopend bedrijfscrediet kunnen ook zij met behulp van het bestaande bankapparaat, aldus de stellers van het rapport, zeer wel dekken, al zijn er wel eens gevallen, waarin lokale desiderata als gevolg van al te zeer ge-centraliseerd bankbeheer niet voldoende tot hun recht komen.

Wij zijn het met dit standpunt in het algemeen wel eens, doch zouden toch deze reserve willen maken, dat

¹⁾ Zie Economisch-Statistische Berichten van 14 Aug. 1929, 11 Juni 1930, 15 Febr., 19 April en 10 Mei 1933.

de vlotte verleenning van bedrijfscrediet voor de industrie slechts dan voldoende verzekerd kan worden geacht, wanneer het geldwezen zich niet bevindt in een tijd van deflatie. Wanneer men ook ten onzent zou kunnen geraken tot een regeling van het geldwezen, die een redelijke mate van waardevastheid aan het ruilmiddel verzekert, zoo behoeft men zich over de verstrekking van industrieële bedrijfscredieten niet veel zorg te maken: het bestaande bankapparaat toch is daarvoor alleszins voldoende. De hevige deflatie leidt echter ook op dit gebied tot moeilijkheden. Voor hervorming van ons bankstelsel is hier o.i. weinig aanleiding, maar zoo veel te meer voor hervorming van ons geldwezen.

Anders ligt de zaak bij het crediet op langen termijn, dat de kleine en middelgrote industrieële ondernemingen noodig hebben. Langs den weg van emissie van aandelen of obligaties zal dit slechts zelden te verkrijgen zijn, aangezien de objecten daarvoor te klein zijn. De banken kunnen dit crediet, zooals terecht in het rapport naar voren wordt gebracht, niet verstrekken: het risico zal veelal te groot zijn, de rentabiliteit is wisselvallig, de liquiditeit te gering. Hier is, zooals ook door de ten behoeve van dit rapport geraadpleegde bankleiders werd erkend, een leemte.

Het beginsel, dat bij de aanvulling van de hier bestaande leemte moet worden gevolgd, zal hierin moeten bestaan, dat in al die gevallen, waarin het benodigde kapitaal niet langs anderen weg te vinden is, de kleine objecten worden gecombineerd bij speciaal voor dit doel op te richten industrieëncieringsmaatschappijen.

Daarbij kan het risico worden verminderd, doordat het over een aantal posten wordt verdeeld; de rentabiliteit kan, wanneer verschillende bedrijfstakken worden gefinancierd, gelijkmatiger worden; het liquiditeitsvraagstuk laat zich oplossen, wanneer zulke instellingen werken met gelden, welke zij zelve op langen termijn hebben verkregen.

Het is een vraag van doelmatigheid, langs welke weg men deze beginselen in practijk wil brengen. Het Brabantsch-Limburgsche rapport doet twee oplossingen aan de hand. De eerste is blijkbaar gedacht als de ideale oplossing, maar wordt — zooals dat met de meeste ideale oplossingen in deze wereld het geval is — niet aanstonds verwezenlijkbaar geacht. De tweede oplossing, meer bescheiden van omvang, is voor dadelijke toepassing bestemd.

Wij willen eerst een oogenblik stilstaan bij het verstrekkende plan. Na er op gewezen te hebben, dat er een onoverbrugbare tegenstelling bestaat en bestaan moet tusschen den bankier, die in hoofdzaak kort crediet verleent, en den industrieëlen ondernemer, die lang geld behoeft, een tegenstelling, die zich niet laat overbruggen door veranderde mentaliteit der bankiers en meer belangstelling hunnerzijds voor de belangen der industrie, noch ook door betere technisch-industrieële outillage der banken (bankingenieurs, e.d.), gaan de rapporteurs als volgt verder:

„Wij meenen daarom, dat naast een verandering in de mentaliteit en in de outillage van de leiding der bestaande banken, op den duur oprichting van nieuwe bankinstellingen, welke andere normen dan de bestaande bij de credietverleenning mogen aanleggen, gewenscht is. Deze zouden zich moeten onthouden van het depositobedrijf en uitsluitend middelen op langen termijn in den vorm van aandelen en obligaties moeten opnemen. Deze banken zouden dan inderdaad andere normen dan de bestaande bij de credietverleenning mogen aanleggen, zoowel in betrekking tot den termijn, waarop deze worden verleend, als het risico, dat er aan is verbonden en het rendement, dat zij dienen op te leveren.

Deze nieuwe instellingen zouden geen concurrenten van de bestaande banken vormen. Integendeel, zij zouden dezen het apparaat ter beschikking stellen, dat zij ook zelf zoozeer behoeven. Met name zouden deze instellingen de lange credieten aan de kleine- en middelgrote industrie, welke de bestaande banken thans reeds ten deele tegen haar wensch verleen, kunnen overnemen en dus ten opzichte

van deze kleinere credieten dezelfde functie vervullen als de beurs thans ten opzichte van de groote credieten inneemt. Bovendien zouden, wanneer deze laatste onvoldoende functionneert, de banken voor lang crediet ook voor de grootere credieten tijdelijk eventueel de zoo gewenschte uitlaatklep zijn.

Het verleen van de korte credieten, alsmede alle transacties, verbonden aan het betalingsverkeer, zouden daarentegen aan de bestaande banken moeten worden overgelaten. Deze bezitten daarvoor het geëigende apparaat en hebben de geschikte outillage daarvoor ter beschikking. Wel zouden ook ten opzichte van de korte credieten en in betrekking tot de voorwaarden, waarop de industrie tijdelijk beschikbare gelden aan de bestaande banken toevertrouwt, deze nieuwe instellingen als bemiddelaar kunnen optreden.

Ook kan het emissiebedrijf in engeren zin aan de bestaande banken blijven overgelaten. Daardoor staan deze bovendien objectiever tegenover de door haar te emittieren waarden.

De vraag doet zich voor, in hoeverre de oprichting van één enkele bank voor lang crediet of van meerdere kleinere gewenscht is. Wij meenen, dat aan het laatste de voorkeur moet worden gegeven met deze aanvulling echter, dat die verschillende banken voor lang crediet op den duur in een systeem moeten worden vereenigd door middel van één centrale bank voor lang crediet. Deze zou ten opzichte van het lang crediet dezelfde functie moeten vervullen als thans De Nederlandsche Bank ten opzichte van het korte crediet. overwogen zou kunnen worden, in hoeverre deze instelling de beschikking zou kunnen krijgen over een deel van de verzekeringsfondsen, terwijl zij ook waarschijnlijk het best in een gemengde ondernemingsvorm met invloed van den Staat, zou kunnen worden opgericht. Specialisatie en oriëntatie naar het bijzonder karakter van de diverse landstroken, is echter bij de verschillende banken voor lang crediet gewenscht, waardoor tevens een te groote concentratie van macht in weinige handen met alle daaraan verbonden gevaren, wordt voorkomen. Bovendien wordt daarmee het gevaar van een te directe inmenging van den Staat in het bedrijfsleven vermeden. Diens invloed kan zich nu via de centrale bank voor lang crediet beperken tot de groote lijnen van het bankbeleid.”

Tegen dit plan gevoelen wij enkele bezwaren. In de eerste plaats wil het ons voorkomen, dat de uitgifte van obligaties, waarvan hier sprake is, gevaarlijk moet worden geacht in verband met de toch altijd onzekere rentabiliteit van een zoo conjunctuurgevoelig bedrijf als een maatschappij voor lang crediet aan de nijverheid. Beter is het om het kapitaal uitsluitend in den vorm van aandelen op te nemen.

Voorts gevoelen wij weinig voor een differentie van de onderscheiden op te richten instellingen naar *landstroken*. Het vraagstuk, dat men wil oplossen, draagt een landelijk, niet een plaatselijk of provinciaal karakter. Praktisch zal het inderdaad zijn om niet alles in ééne maatschappij te concentreren, doch dan zal, wanneer men den steun der grootbanken voor de verwezenlijking van deze plannen zoekt, de differentiatie wel geschieden op grondslag van de verschillende bankgroepen, die elk haar eigen industrieëncieringsmaatschappij zullen oprichten, indien en voorzover zij belangstelling voor deze zaak hebben. Eene differentiatie op de laatst bedoelde wijze is wél voorzien in het tweede plan van de Brabantsch-Limburgsche rapporteurs, waarop wij hieronder nader ingaan; zij zou echter reeds hier op haar plaats zijn geweest.

Tenslotte is ons de constructie van een centrale bank voor lang crediet nog wat nevelig. Bij de korte credietverleenning heeft zulk een bank zin als reservebank, die steun verleent in tijden van geldschaarschte. Zulk een functie kan echter voor een bank voor lang crediet nooit zijn weggelegd, aangezien het uiteraard een onmogelijkheid is, dat deze groote bedragen zou aanhouden om ze in tijd van nood aan de lokale organen ter beschikking te stellen. Wil men een „Rückendeckung” voor industrieëncieringsmaatschappijen, zoo moet men die zoeken bij de bankgroepen, waarmede deze geliëerd zijn, en die op haar beurt kunnen terugvallen op de circulatiebank; deze bank-

groepen kunnen, als de maatschappijen voor lang crediet eens wat krap zitten, met kort crediet bijspringen in afwachting van een kapitaalsuitbreiding. Voor een centrale voor lang crediet zien wij hier echter voorshands nog geen plaats.

Intusschen, over dit alles kan t.z.t. nog gepraat worden, want de hier weergegeven oplossing is niet voor dadelijk gebruik bestemd. Terecht wordt er in het rapport op gewezen, dat men nog lang niet weet, hoe groot precies de behoefte aan lang industrieel crediet is en of er dus wel empoor voor een zoo groot opgezet geheel zal zijn. Daarom wordt in eerste instantie een meer bescheiden plan aanbevolen.

Dit plan behelst het voorstel tot oprichting van een bemiddelingsinstituut voor het industrieel crediet, hetwelk den naam zal dragen van „Zuid-Nederlandse Trustee en Industriefinancierings Maatschappij”. Deze instelling zal, zooals de naam aanduidt, werkzaam zijn in de Zuidelijke provinciën, waar de behoefte aan een instelling voor lange industriele credietverleening bijzonder levendig wordt gevoeld. Over doel en werkwijze wordt in het rapport het volgende gezegd:

„Deze instelling zou in de eerste plaats moeten trachten de door haar gezond geachte aanvragen voor te dragen bij de financiële instanties, welke thans reeds aanwezig zijn.

Zooals uit het voorafgaande blijkt is de mogelijkheid echter aanwezig, dat een zoodanige instantie niet kan worden gevonden. Daarbij kunnen zich twee gevallen voordoen.

1. Het risico kan door de benaderde financiële instelling aanvaardbaar worden geacht, doch het crediet niettemin op grond van *liquiditeitsoverwegingen* worden afgewezen.

In dit geval bestaat dus de mogelijkheid het gezochte crediet te verleenen door bemiddeling en onder garantie van de betreffende bankinstelling, indien aan deze middelen op langen termijn ter beschikking worden gesteld, of de mogelijkheid wordt geopend het betreffende crediet eventueel liquide te maken.

Op deze wijze is in België de oplossing van het vraagstuk van de credietverleening op langen termijn aan de middelgrote- en kleine industrie gevonden. De Nationale Vennootschap voor Crediet en Nijverheid verschaft toch uitsluitend gelden door bemiddeling en onder garantie van bestaande banken. Hier was het terrein eerst door de Banque Nationale verkend, voor tot de oprichting van een vaste instelling werd overgegaan.

2. Kan zich het geval voordoen, dat het crediet door de bestaande instanties wordt afgewezen, omdat het *risico* te groot geacht wordt, al wordt erkend, dat het object overigens gezond is.

Dit geval zal zich waarschijnlijk vooral bij nieuwe industrieën voordoen. Hier moet dus niet alleen een kapitaalverstrekker doch ook een risicodrager worden gevonden.

De meest gewenschte oplossing blijft hier, dat uit een beperkte kring een consortium wordt gevormd, op dezelfde wijze als een deel van de Brabantsche industrie is gefinancierd.

Bovenbedoeld intermediair zou hierbij zijn bemiddeling kunnen verleenen. Het zal daarbij waarschijnlijk aanvankelijk niet in alle gevallen met voldoende succes kunnen optreden, indien niet door een groep, welke er achter staat, door eigen deelneming aan die bemiddeling kracht wordt bijgezet. Op den duur schijnt hiervoor de gewenschte oplossing de oprichting van participatie-maatschappijen) naar het Belgische voorbeeld, welke het kapitaal verkrijgen door uitgifte van eigen aandeelen en haar middelen op langen termijn in de industrie investeren. Het zal tot de taak van bovengenoemd intermediair behoren de oprichting dezer participatiemaatschappijen) voor te bereiden.”

Zooals men ziet, beoogt dit plan eene navolging voor ons land van het stelsel van industriele credietverleening, dat met succes in België is toegepast en dat men uitvoerig beschreven vindt in het werk van Dr. van der Valk¹⁾. Dat er in het Belgische stelsel goede elementen schuilen, behoeft voor hen, die van deze studie hebben kennis genomen, geen nader beoog. De vraag, waarop echter alles aankomt, is deze: hoe wordt het lange kapitaal verkregen, dat voor de

te stichten participatiemaatschappijen eene *condicio sine qua non* is? Het in het rapport vermelde nieuwe instituut zal dit kapitaal niet zelf opnemen en dus ook niet aan industriele ondernemingen kunnen doorgeven; het heeft immers een meer bescheiden rol en laat zich vergelijken met een „Syndicat d'études”. zooals dat bij de Fransche en Belgische financieringsbanken vaak wordt toegepast.

In het rapport wordt voor de oplossing van het vraagstuk der kapitaalvoorziening op langen termijn naar de Overheid verwezen:

„De vraag blijft nog te beantwoorden, wie er uiteindelijk als kapitaalverschaffer zal optreden. Wij zijn van meening, dat hier voorloopig de hulp van de overheid niet kan worden gemist. Voor Brabant en Limburg schijnen de provincies, eventueel gezamenlijk met de gemeenten, daarvoor aangewezen. Het minste bezwaar zal daartegen bestaan in die gevallen, waarbij de banken bereid zijn de credieten te garandeeren. Ook in andere gevallen zal het echter gerechtvaardigd zijn, dat de overheid eenig risico draagt, indien het gezonde objecten betreft, waardoor wordt bijgedragen tot verruiming van de werkgelegenheid. Bij de huidige groote liquiditeit van de banken zal overigens voorloopig met door de overheid via het intermediair te verstrekken garanties kunnen worden volstaan.”

Wanneer het bij de nadere uitwerking van dit voorstel mocht blijken te gaan om een *tijdelijken* steun van de zijde der Overheid — het woord „voorloopig” wijst in deze richting — zoo behoeft daartegen o.i. geen bezwaar te rijzen. Alleen gevoelen wij zeer weinig voor primaire inmenging van de provinciale en nog minder voor die van de gemeentelijke Overheid, omdat, gelijk wij reeds vroeger opmerkten, het vraagstuk van de industriefinanciering, ook al wordt de urgentie daarvan in het Zuiden wellicht zeer sterk gevoeld, toch zeker een landelijk probleem is. Het rapport zoekt een oplossing, welke de baan vrij maakt voor plaatselijk georiënteerde conjunctuurpolitiek, terwijl het vraagstuk van nationaal standpunt bezien en opgelost moet worden.

De stellers van het rapport hebben zich vermoedelijk laten leiden door de gedachte, dat de Rijksregering totdusverre voor de door hen geopperde denkbeelden ontoegankelijk bleek en dat men daarom beter doet er eerst in meer beperkten kring voor te gaan werken. Dat moge om taktische redenen wellicht aanbeveling verdienen, principiëel schijnt het ons onjuist.

De voorziening in het industriele crediet, dat Nederland in de ons wachtende periode van heroriëntering noodig zal hebben, worde zoo spoedig mogelijk gemaakt tot een onderdeel van de Rijkszorg. Daarbij zal wel deze oplossing de beste zijn, dat de Rijksoverheid, eventueel met een zekere onderparticipatie van provincie en gemeente, tracht om door credietgaranties of beschikbaarstelling van nieuw geld den vastgelopen wagen van ons economisch leven weder aan het rollen te brengen, om zich daarna terug te trekken, en de credietvoorziening weder aan particulieren over te laten¹⁾. Wie een werkelijk zakelijke behandeling van het crediet verlangt — bij het industriele crediet, waar zooveel misbruik wordt gemaakt van argumenten, berustende op vermeend „algemeen belang”, meer dan elders een dringende noodzakelijkheid! — zal alles moeten doen om enerzijds een duurzame „Verstaatlichung” van het credietapparaat te voorkomen, anderzijds het zegevieran van lokale boven nationale inzichten a priori uit te schakelen.

Ten aanzien van deze beide punten is ons het Brabantsch-Limburgsche rapport te vaag. Wij hopen, dat de stellers van het rapport ten aanzien van deze punten nog eens ietwat meer klaren wijn zullen willen schenken, dan zij totdusverre deden; hunne beschouwingen, die ten aanzien van de diagnose der kwaal beter schijnen, dan ten aanzien van de therapie, zullen daarbij slechts kunnen winnen.

G. M. V. S.

¹⁾ Dr. H. M. H. A. van der Valk. De betrekkingen tusschen banken en industrie in België. Publicatie No. 2 van het Nederlandsch Economisch Instituut, Haarlem 1932.

¹⁾ Vgl. onze desbetreffende beschouwingen in Econ.-Stat. Ber. van 14 Juni 1933.

PERSPECTIEVEN IN DE INTERNATIONALE SCHEEPVAART.

Een spoedig herstel van gezonde verhoudingen in de internationale scheepvaart schijnt verder verwijderd dan ooit. Zwaar getroffen door de wereldcrisis en den achteruitgang van den wereldhandel bij een reeds vóór de crisis bestaand surplus aan scheepsruimte, is het reedersbedrijf in een moordenden concurrentiestrijd gewikkeld, waarin alle verkrijgbare middelen worden aangewend om een aandeel in het aanmerkelijk geslonken vervoer te verwerven of te behouden. Van het vroegere door alle zeevarende landen gehuldigde beginsel, dat aan den particulieren ondernemer op eigen verantwoordelijkheid moet worden overgelaten om op een vrije vrachtenmarkt, die voor de schepen van alle vlaggen openstaat en waar ieder gelijke kansen geboden worden, zijn diensten aan te bieden, is weinig overgebleven.

Meer en meer is de scheepvaart binnen het terrein der Staatszorg getrokken en worden schepen meer om staatspolitieke dan om privaat-economische redenen gebouwd en in exploitatie gebracht. Nu de crisis het voortbestaan van vele reederijen bedreigt, heeft de overheidsbemoeienis met de scheepvaart in vele landen ongekende afmetingen aangenomen; in allerlei vormen, op directe en indirecte wijze, vindt ondersteuning van de nationale scheepvaart plaats; de ongelijkheid en het nadeel, die hierdoor ontstaan voor de reeders, die niet op een dergelijke wijze steun genieten, lokken op den duur uit tot tegenmaatregelen in andere landen met het noodlottig gevolg, dat de normale verhoudingen op de vrachtenmarkt geheel verstoord geraken, de voorziening in de verkeersbehoefte door de daartoe meest geschikte en goedkoopst werkende ondernemingen niet langer verzekerd is, de lasten van de overheidsbudgetten toenemen en alle bij de scheepvaart belanghebbenden zware verliezen te dragen krijgen.

Deze ontwikkeling in de richting van overheidsingrijpen hangt ten deele samen met de veranderingen in het concurrentiesysteem, die in het geheele economisch leven optreden en zal wel voor aanmerkelijke verbetering vatbaar, doch als zoodanig niet te stuiten zijn; ten deele ook draagt zij het kenmerk van een opportunistische crisispolitiek, die naarmate een herstel intreedt, vanzelf weer aan beteekenis zal afnemen. Hoe echter dit herstel te bereiken, zoolang niet de hoeveelheid te vervoeren goederen zoodanig toeneemt, dat alle beschikbare scheepsruimte weer nuttig kan worden aangewend?

Een oogenblik heeft het in den loop van het afgelopen jaar geschieden, dat het bedrijf zichzelf door aanvaarding van een internationaal plan tot beperking der tonnage zou kunnen helpen. Veel hing hierbij af van de houding, welke de Engelsche scheepvaartwereld, zonder wier medewerking geen rationalisatieplan zou kunnen slagen en van wie de leiding diende uit te gaan, zou aannemen. Gelijk te dezer plaatse reeds vroeger bericht werd,¹⁾ werden echter de rationalisatieplannen, in Juni 1933 voorgesteld door een speciale, mede op continentalen aandrang, voor dit doel gevormde commissie van de Britsche Chamber of Shipping, in het bijzonder door de lijnrederijen (de trampvaart had zich in meerderheid vóór de plannen uitgesproken) zoo weinig ondersteund, dat geen voldoende grondslag bestond voor internationaal overleg.

Met des te meer kracht werd evenwel in Britsche reederskringen een actie gevoerd tegen de subsidiepolitiek van andere landen en niet onduidelijk werd te verstaan gegeven dat, indien aan deze politiek geen einde gemaakt werd, Engeland gedwongen zou zijn tegenmaatregelen te nemen en eveneens tot subsidiëering van de nationale koopvaardij over te gaan. Deze actie vond steun in een passage van de ontwerp-agenda der Commissie-Trip voor de Monetaire en

Economische Wereldconferentie, waarin instemming betuigd wordt met de verklaring van een commissie van scheepvaartdeskundigen der Internationale Kamer van Koophandel, dat het onmogelijk is tot gezonde verhoudingen in de scheepvaart terug te keeren, zoolang de oneconomische politiek van regeeringssubsidies wordt voortgezet en dat deze politiek van buitensporig ingrijpen in het bedrijf beteugeld dient te worden door een tusschen de Regeeringen te sluiten overeenkomst.

De moeilijkheid bij deze zaak is uit te maken, wat in dit verband onder „oneconomisch” verstaan moet worden, m.a.w. om welke redenen en in welke gevallen het verleenen van subsidies gerechtvaardigd is te achten en wanneer niet. Zonder een juist begrip van en een rekening houden met de opvattingen, die in de verschillende landen hieromtrent gehuldigd worden en de omstandigheden, waarin de verschillende koopvaardijvloeden (b.v. in verband met valuta-concurrentie) zich bevinden, is internationaal overleg over een zoo ingewikkeld vraagstuk tot vruchteloosheid gedoemd. Dit is overtuigend gebleken ter Monetaire en Economische Wereldconferentie, waar een subcommissie van de economische commissie — zonder veel voorbereiding — het vraagstuk van de subsidies, in het bijzonder die, welke aan de scheepvaart verleend worden, in behandeling nam.

Verschillende standpunten bleken tegenover elkaar te staan. Enerzijds een groep van landen (Groot-Britannië, de Scandinavische landen, Nederland), die in bescherming slechts belemmering van de vrije ontwikkeling van handel en scheepvaart zagen en derhalve op afschaffing, althans belangrijke vermindering van alle vormen van staatssteun aan scheepvaart en scheepsbouw aandrongen. Anderzijds de Ver. Staten, die uitgingen van het standpunt, dat het nationaal, economisch en militair belang instandhouding eener behoorlijke koopvaardijvloot vereischt en dat financiële hulp door den Staat verleend dient te worden om het verschil in bouw- en exploitatiekosten tusschen Amerikaansche schepen en die van andere vlaggen goed te maken.

De Fransche delegatie nam eenigszins een tusschenstandpunt in door bescherming van de nationale scheepvaart in verschillende gevallen te verdedigen, doch zich overigens bereid te toonen tot medewerking aan een internationale regeling. De Duitsche en Italiaansche delegaties beriepen zich op de abnormale omstandigheden van het oogenblik; zoolang hierin geen wijziging ten goede komt b.v. door muntstabilisatie, is ieder land verplicht de maatregelen te nemen, die het ter bescherming van vitale belangen noodig acht. Verschillend werd ter Conferentie ook gedacht over de vraag in hoeverre de subsidies de scheepvaartcrisis veroorzaakt of verergerd hebben en in hoeverre de subsidies juist als een gevolg van de crisis beschouwd moeten worden.

Verder dan een uiteenzetting der verschillende standpunten is men te Londen niet gekomen; het vraagstuk zelf werd niet nader tot oplossing gebracht.

Dat Engeland hierin niet zou berusten, was van den beginne af te voorzien. Nu de andere landen weinig geneigdheid hadden doen blijken om onderpressie van Britsche zijde hun subsidiepolitiek te laten varen, deden zich steeds luider stemmen hooren, die bescherming van de Britsche scheepvaart tegen „unfaire” concurrentie eischten. Waren Britsche reeders het over de wenschelijkheid hiervan — behoudens een bepaalde groep, die iedere staatsbemoeienis afwijst en vast wil houden aan de oude theorie van de „survival of the fittest” — in beginsel langzamerhand eens, over de wijze, waarop deze bescherming zou moeten worden gegeven, bleken de meeningen verdeeld. Subsidies, reserveering van kust- en imperiale vaart, wederinvoering van de oude navigatiewetten en andere vormen van vlagbevoorrechtting vonden bijna even zoovele voorstanders als bestrijders.

¹⁾ Zie E.-S. B. van 5 Juli 1933, blz. 537.

In October 1933 werd door de Chamber of Shipping tenslotte een nieuwe commissie benoemd, uitsluitend bestaande uit trampreeders met het doel een onderzoek naar den toestand van deze, wellicht het meest getroffen, bedrijfspgroep in te stellen. Deze commissie heeft kortgeleden een uitvoerig rapport uitgebracht, waarin zij tot de conclusie komt, dat, indien men de Britsche trampvaart niet wil laten ondergaan, zonder verwijl maatregelen getroffen moeten worden. Dientengevolge wordt voorgesteld de Regeering te verzoeken een tijdelijke subsidie te verlenen ten bedrage van 10 sh. per bruto ton per jaar aan ieder trampschip, dat in de internationale vaart gebruikt wordt op een pro-rata-basis per dag voor iedere reis met lading of in ballast, indien op de verdere reis het innemen van lading verzekerd is en een subsidie ten bedrage van 5 sh. per bruto ton per jaar aan trampschepen, die langer dan 30 dagen opliggen. De totale kosten van deze subsidies worden geschat op £ 3.000.000 per jaar. Verder worden aanbevolen verschillende handelspolitieke maatregelen te nemen bij herziening en sluiten van handelsverdragen; beperking van Britsche voorkeurrechten tot goederen ingevoerd aan boord van Britsche schepen; discriminatoire douanerechten te heffen van goederen ingevoerd aan boord van vreemde schepen en voorts enkele andere maatregelen o.a. met betrekking tot de kustvaart. De nadruk wordt echter gelegd op het subsidievoorstel, dat ten doel zou hebben de voordeelen te compenseeren, die vreemde concurrenten genieten door subsidies, valuta-depreciatie (sic!) en lagere gages.

De Raad van Bestuur van de Chamber of Shipping heeft met bijna algemeene stemmen hierop besloten de aandacht van de Regeering op het rapport te vestigen onder het aannemen van een resolutie, waarin, herinnerend aan de waarschuwingen, die bij verschillende gelegenheden zijn gegeven, de tijd gekomen wordt verklaard, dat als tijdelijke maatregel, subsidies met subsidies zullen moeten worden beantwoord. In verband hiermede wordt aanbevolen, dat, indien eenige groep van de Britsche handelsmarine aan kan toonen, dat een tijdelijke subsidie noodzakelijk is en het behoud van deze groep zal verzekeren, de Regeering een dergelijk voorstel in gunstige overweging zal nemen. Voorts wordt onder meer aanbevolen pogingen aan te wenden een groep van landen te vormen, die bereid zijn op een wederkerige basis van gelijkheid van behandeling handel te drijven en op voorwaarde, dat geen discriminatie plaats vindt ten nadeele van Britsche schepen, hetzij direct, hetzij door middel van oneconomische subsidies.

Deze resolutie is in zeer voorzichtige bewoordingen gesteld, waaruit valt af te leiden, dat de Britsche reedersgemeenschap in haar geheel nog niet tot een zoo groote overeenstemming is gekomen als blijkbaar in de groep van de trampreeders te langen leste bereikbaar is gebleken. Intusschen beteekent het indienen van een voorstel tot subsidieering van een deel der Britsche scheepvaart, dat zool niet ten volle door de andere groepen ondersteund, toch geen enkel principieel verzet ontmoet, een feit van niet te onderschatten belang in de geschiedenis der Engelsche scheepvaart.

De Britsche Regeering heeft zich tot dusver nog weinig positief over het vraagstuk uitgelaten. Wel is eenige malen met nadruk verzekerd, dat voor Groot-Britannië, afhankelijk als eiland zoowel in vredes- als oorlogstijd van zijn verbindingen ter zee, een behoorlijke koopvaardijvloot allereerste noodzakelijkheid is, zoodat het bestaan hiervan niet in gevaar gebracht mag worden en dat middelen ter beschikking van de scheepvaart kunnen worden gesteld om, als het moet, de aanvallen van andere landen met schepen en geld, met harde slagen te beantwoorden, doch bij de behandeling van deze zaak onlangs in het Lagerhuis heeft Minister Runciman, President van den Board of Trade, geen bepaalde maatregelen aangekondigd;

integendeel hij liet duidelijke waarschuwingen hooren om zorgvuldig de voor- en nadeelen van de verschillende voorstellen na te gaan. Twijfel uitte hij over de doelmatigheid van subsidieverleening, die tot verdere daling van de vrachten zal leiden en niet aan den hulpbehoevenden reeder ten goede zal komen, maar aan den bevrachter, wellicht aan een vreemden koopman behorende tot een niet vriendelijk gezinde nationaliteit. Zeer ongewenschte gevolgen zouden zoodoende kunnen optreden.

Inderdaad, indien een groot aantal van de thans opvallende Britsche trampschepen door het toekomen van subsidies weer in de vaart gebracht zou worden, zou een scherpe daling van de vrachten door een zoo belangrijke vergroting van het aanbod van scheepsruimte niet te vermijden zijn. Handhaving van minimum vrachten — een middel ook door Minister Runciman ter sprake gebracht — op dezelfde wijze als dit door de conferences van de lijnen geschiedt, stuit in de algemeene vrachtvaart op schier onoverkomelijke moeilijkheden.

Ook een politiek van vlagbevoorrechtiging en reservering van de „inter-Empire trade” levert gevaren op, omdat een belangrijk deel van de Britsche scheepvaart emplooi vindt in de vaart tusschen niet-Britsche havens en dus ten volle zou zijn blootgesteld aan de represaillemaatregelen, waartoe andere landen ongetwijfeld hun toevlucht zullen nemen, terwijl het twijfelachtig is of de dominions wel bereid zullen blijken mede te werken.¹⁾

Op één punt heeft de Regeering toezeggingen gedaan; nu de groote transatlantische lijnen, de White Star en de Cunard tot overeenstemming zijn gekomen over de vorming van een belangengemeenschap, zal een Regeeringsgarantie mogelijk maken, dat weder voortgegaan wordt met den bouw van het voor eenige jaren op stapel gezette reuzen-mailschip van de Cunard, waaraan de werkzaamheden tijdelijk werden stopgezet.

Dat het hierbij blijven zal, is, na alles wat is voorafgegaan, nauwelijks te verwachten. Al te zeer is men in Engeland onder den indruk geraakt van de afbreuk, die de ontwikkeling van de vreemde scheepvaart heeft gedaan aan de overheerschende positie, welke Engeland vóór den oorlog innam. Uit berekeningen blijkt, dat de Britsche trampvloot in aantal en tonnage sinds 1914 met meer dan 50 pCt. is achteruitgegaan, terwijl die onder vreemde vlag is toegenomen met 33 pCt. Bij den snellen groei van de wereldvloot van 49 millioen ton in 1914 tot 69,7 millioen ton in 1933 is het aandeel van de Britsche vloot achtergebleven; deze steeg van 21 millioen ton in 1914 slechts tot 22,8 millioen ton in 1933.

Te gemakkelijk wordt nu echter de gevolgtrekking gemaakt, dat door toedoen van het buitenland de Britsche scheepvaart en in het bijzonder de tramprederijen in den huidige benarden toestand zijn geraakt. Deze is allereerst veroorzaakt door de vermindering van den wereldhandel en voorts door de toenemende verschuiving van het zeevervoer van de trampschepen naar de lijnschepen, een ontwikkeling, waarin het Britsche lijnbedrijf een ruim aandeel heeft gehad. Een andere belangrijke oorzaak is de achteruitgang van den Engelschen kolenexport, welke vroeger, steeds voldoende uitgaande lading verschafte. Dat vreemde schepen goedkoop te exploiteeren zijn dan die onder Britsche vlag, geldt slechts voor enkele landen, die daartoe bovendien voor een deel in staat gesteld zijn door aankoop tegen lagen prijs van oude Engelsche schepen. Niet over het hoofd mag daarentegen worden gezien het belangrijke voordeel, dat voor de Engelsche reeders voortvloeide uit de depreciatie van het pond sterling, een factor, welke in het 50 bladzijden tellende rapport van het

¹⁾ Men denke b.v. aan de subsidie, welke de Unie van Zuid-Afrika tot verontwaardiging van de Britsche reeders onlangs besloten heeft aan een Italiaansche scheepvaartmaatschappij te verlenen.

„Trampshipping Committee” zelfs niet genoemd wordt. Tenslotte ontvangen alleen in uitzonderingsgevallen trampschepen staatssteun; subsidies worden over het algemeen slechts aan lijnrederijen toegekend.

Hoe het ook zij, voor de Nederlandsche scheepvaart is er alleszins reden tot bezorgdheid over de wending, welke de zaken in Engeland dreigen te nemen. Slechts zeer zwak mag de hoop gekoesterd worden, dat de aankondiging van subsidieverleening in Engeland het sein zou zijn voor andere landen om hun steunpolitiek op te geven; meer ware te verwachten van een streven van de Engelsche Regeering om de beginselen van de vrije zee en de vrije scheepvaart voortaan alleen toe te passen ten aanzien van die landen, die eenzelfde behandeling aan de Britsche schepen verzekeren en op die basis een blok te vormen van daartoe in aanmerking komende landen (waartoe Nederland zeker zou behooren), waartusschen vrijheid van handel en verkeer langzamerhand weer kan worden hersteld. Het staat echter te bezien of niet een meer nationalistisch standpunt ingenomen zal worden en de Engelsche Regeering maatregelen van vlagbevoorzichting als onderhandelingsobject zal gebruiken om bij het afsluiten van handelsverdragen bijzondere voordeelen b.v. een belangrijk percentage van het zeevervoer voor de Engelsche schepen te bedingen.

Nieuwe wapenen zouden dan aan de economische oorlogvoering worden toegevoegd, welke weer verhoogde actie van andere landen zou teweeg brengen.

Reeds hebben onder den indruk van de Britsche voornemens de Zweedsche reeders een verzoek om staatssteun ingediend. De Duitsche Regeering heeft einde October de krachtige, gedurende het zomerseizoen, aan de scheepvaart verleende financiële hulp, welke er op neerkomt, dat vrijwel het totale gagebedrag ten laste van het Rijk wordt gebracht, verlengd. In Italië wordt reeds sinds twee jaren aan de niet op andere wijze gesubsidieerde scheepvaart een premie toegekend per afgelegde mijl. In Frankrijk is een wetsontwerp in behandeling, waarbij aan de z.g. „vrije” scheepvaart (d.w.z. niet de groote reederijen, waarbij de Fransche staat reeds op andere wijze financieel betrokken is) steun wordt verschaft door vergoeding van een deel der gages en uitkeering van een zeker bedrag per ton. In België is onlangs eveneens een belangrijk bedrag op de begroting uitgetrokken voor steun aan de koopvaardij. Allerlei vormen van indirecten steun en voorkeurbehandeling van de nationale scheepvaart blijven dan nog onvermeld. Op doorbreking van dezen noodlottigen cirkelgang is voorloopig nog geen uitzicht. Als eenig lichtpunt is er slechts op te wijzen, dat volgens de dagbladpers de Japansche subsidies op 1 Maart a.s. met 25 pCt. zullen worden verlaagd.

H. E. SCHEFFER.

HET KARTEL VAN UITGEVERS EN BOEKHANDELAREN.

De Heer H. Buys schrijft ons:

In den rijk voorzien catalogus der subjectieve rechten van den enkeling jegens den Staat zijn de rechten op vrijheid en bescherming de hoogst gewaardeerde. Heeft de actieve deelneming aan den Staat voor den gemiddelden burger nog niet al te veel te beteekenen, veel beteekenis hecht hij daarentegen aan de wettelijke bescherming van zijn belangrijkste goederen tegen aanvallen van particulieren en van overheden. Het overheerschende van de beschermende functie der Staatswetgeving boven haar positief activeerende, in het bijzonder haar opvoedende en vormende functie toont aan, dat wij ons nog in een vroeg ontwikkelingsstadium van het maatschappelijk leven bevinden, waarin het egoïsme en de vrees van den een voor den ander de rechtsorde kenmerken. Maar de teekenen nemen toe, dat wij bezig zijn een nieuwe phase te naderen. Vooralsnog echter is de basis van iedere rechtsgemeenschap het recht op zelfbeschikking der individuën, dat voor zoover Neder-

land betreft, nadrukkelijk is neergelegd in de wetgeving en voor het overige nog eens nadrukkelijk is bevestigd in den kroningseed, dien de Koningin op 6 September 1898 heeft afgelegd: „Ik zweer, dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied des rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid en rechten van al mijne onderdanen zal beschermen en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart alle middelen zal aanwenden, welke wetten te mijner beschikking stellen, zooals een goed koning schuldig is te doen.”

Ook Léon Duguit heeft de individueele vrijheid als basis van den rechtstaat kernachtig gedefinieerd. Hij zegt over „La liberté du travail, du commerce et de l'industrie”: „Elle est encore la conséquence du principe de la liberté individuelle. Si l'homme doit être laissé libre par la loi de développer et d'employer son activité physique, il doit être libre de travailler comme il l'entend, de louer ses services à d'autres, de créer tel produit que bon lui semble, de faire tel trafic qu'il juge avantageux. Tout cela n'est que le prolongement naturel de la liberté physique.”

De liberale economie, gelijk wij haar kennen, gaat o.m. uit van dit zelfbeschikkingsrecht, de liberale staatspartij heeft, om een voorbeeld te noemen, heden ten dage nog de individueele vrijheid als eerste punt op haar beginselprogramma. Hoe utopisch dit programma echter geleidelijk is geworden, blijkt uit de omstandigheid, dat in vele en gewoonlijk niet de minst belangrijke takken van bedrijf, hetgeen zich als vrijheid aandient, is vervangen door „georganiseerde vrijheid”, dus door de grootst mogelijke onvrijheid, die in sommige gevallen grenst aan willekeur. Wij bezitten, zoo wordt ter vergoelijking van dezen toestand, die te eenenmale in strijd schijnt met onze van liberale beginselen doortrokken wetgeving, herhaaldelijk aangevoerd, geen anti-trustwet, doch zelfs indien dit het geval was, dan nog zijn vakverenigingen, die het wezen van trust of kartel zeer dicht naderen op grond van op het privaatrecht gebaseerde overeenkomsten vrij gemakkelijk te construeeren.

* * *

Teneinde een markant voorbeeld te geven van de toestanden, waartoe dit kan leiden, vestig ik de aandacht op de overeenkomst, die hier te lande bestaat tusschen georganiseerde boekhandelaren en uitgevers, op grond van welke overeenkomst de vereeniging tot bevordering van de belangen des boekhandels het „recht” heeft verkregen, uitgevers te erkennen of deze erkenning te weigeren, hetgeen in het allerminst tot de uitzonderingen behoorend geval van niet-erkenning neerkomt op uitsluiting van degenen, die de intentie mochten hebben, zich met het uitgeversbedrijf bezig te houden. Strikt genomen staat in het „reglement voor het verkeersrecht” van de commissie voor het verkeersrecht uit deze vereeniging duidelijk, dat het nieuwelingen niet mogelijk is, uitgever te worden. Immers, artikel 57 van dit reglement bepaalt het volgende:

a. Er wordt vastgesteld een lijst van personen, firma's en andere vennootschappen, die ten opzichte van dit reglement als erkend uitgever worden beschouwd.

b. Op deze lijst plaatst de commissie die personen, firma's en andere vennootschappen, welke nagehouden onderzoek in verband met de in artikel 2a vermelde omschrijving alsmede na onderzoek van hunne bedrijfsmiddelen volgens haar oordeel hiervoor in aanmerking komen. Het onderzoek naar de bedrijfsmiddelen wordt opgedragen aan het buitengewoon lid „Nederlandsche Uitgeversbond”. Indien de commissie, na kennis te hebben genomen van de resultaten van dit onderzoek, de bedrijfsmiddelen onvoldoende acht, zal zij niet tot plaatsing kunnen overgaan.

Het artikel 2a van hetzelfde reglement geeft dan

de volgende omschrijving van hetgeen een uitgever is: „Uitgevers zijn zij, die hun bedrijf maken van het uitgeven en in den handel brengen van boek- en plaatwerken, tijdschriften, land- en zeekaarten, schoolplaten, atlanten, schrijf- en teekencursussen, alsmede importeurs van buitenlandsche uitgaven.”

Uit deze beide artikelen blijkt feitelijk reeds afdoende, dat, wie geen uitgever is, het ook niet kan worden, immers, wie nog niet heeft uitgegeven, voldoet niet aan de definitie van artikel 2a en is dus op grond van deze ommissie bij voorbaat voor wering vatbaar. Bovendien wordt in artikel 57b nog eens nadrukkelijk verklaard, dat de reflectant naar „erkenning” na onderzoek van zijn bedrijfsmiddelen nog is overgeleverd aan het subjectief oordeel van de commissie.

Het standpunt van de vereeniging, dat niet-erkenning als uitgever het geenszins onmogelijk maakt uitgever te zijn en dat de niet-erkende uitgever „slechts” de medewerking mist van den boekhandel, schijnt absurd, immers met de afsluiting van den boekhandel voor zijn product, mist de niet-erkende uitgever zijn voornaamste „markt”, indien hij althans niet beschikt over publiciteitsorganen, die een groot deel van de afnemers, op wie hij is aangewezen, bereiken. Sommige uitgaven, b.v. schoolboeken kunnen weliswaar buiten den boekhandel om worden geëxploiteerd, maar met andere uitgaven is dit vrijwel onmogelijk. Hetzelfde geldt uiteraard voor den niet-erkenden boekhandelaar; diens bedrijf is vrijwel aangewezen op de erkenning; ofschoon het achterwege blijven van deze erkenning zijn bedrijf althans niet ten volle onmogelijk maakt, er wordt geen inbreuk gemaakt op zijn recht op voortbestaan. Hij heeft nog zijn etalage, zijn artikelen, zijn voorbijgangers. Maar iemand, die wil uitgeven en voor de verspreiding van zijn producten op den boekhandel is aangewezen (hij kan b.v. met boeken van rang niet laten venten, zonder zijn product te schaden) en dus bij niet-erkenning als het ware verhinderd wordt, zijn productief vermogen aan te wenden, wiens vreugde in den arbeid wordt aangerand, wiens ambitie wordt gedood, zulk een mensch wordt, wanneer hij intellectueel is, juist aangetast in hetgeen hem in de wereld zijn waarde zou kunnen geven.

Het ligt voor de hand, dat deze bepalingen alle ruimte overlaten voor willekeurige en lichtvaardige beslissingen en er zijn gevallen bekend, waarin deze beslissingen zijn genomen ook zonder het onderzoek naar de bedrijfsmiddelen der reflectanten, waarmede de vereeniging ten opzichte van outsiders dus haar eigen reglementen negeerde. Weliswaar is het niet moeilijk na te gaan, hoe de vereeniging tot deze, aanvankelijk als selectiemaatregel bedoelde bepalingen is gekomen, de te waardeeren bedoeling ervan is tot op zekere hoogte stellig deze, het uitgeversbedrijf op een behoorlijk peil te houden of te brengen, maar dat neemt niet weg, dat er van juridisch, economisch en maatschappelijk standpunt bezien tegen een dergelijke constructie in het raam der „vrije” economie ernstige bezwaren moeten worden aangevoerd.

Feitelijk creëert de vereeniging met deze „kartel-overeenkomst” een vergunningsrecht voor uitgevers, dat in de Nederlandsche wetgeving onbekend is. Zij treedt daarmee als het ware in de rechten van de Kroon, gelijk zij in de Nederlandsche Grondwet zijn omschreven en waarin het maken van wetten niet wordt opgedragen aan de vereeniging tot bevordering van de belangen des boekhandels, noch aan haar commissie voor het „verkeersrecht”. De faits et gestes van deze commissie zijn bovendien geheel aan de openbare controle onttrokken, zoodat men, eenigszins euphemistisch, geneigd is van een nevenregering te spreken, van een staat in den staat, echter zonder verantwoordelijkheid jegens de onderdanen. Het is daarom volkomen onbegrijpelijk, dat de statuten van deze vereeniging en in het bijzonder het beschreven reglement, dat zoozeer in het individueele

leven van gepatenteerd vrije Nederlanders kan ingrijpen, ooit de koninklijke goedkeuring heeft kunnen verwerven, want hiermede heeft de overheid zich een stuk macht uit handen laten nemen, hetgeen alweer volkomen in strijd schijnt met den geest van onze wetgeving.¹⁾

In economisch opzicht vat het hierboven omschreven reglement het uitgeversbedrijf en den boekhandel samen in een organisatie, waarvan het karakter niet veel verschilt met dat van de trust. Terwijl het aantal Nederlanders nog steeds toeneemt, blijft het aantal door de teeltkeus uitverkoren uitgevers vrijwel constant. Sinds de instelling van de uitgeverslijst zijn er 48 uitgevers erkend: in 1928 waren er 346, thans 394, waar allicht tegenover staat, dat gedurende deze jaren anderen er het bijltje bij hebben neergelegd. Het afgelopen jaar bedroeg het aantal nieuwe, erkende uitgevers volgens opgave van de vereeniging vier, het aantal boekhandelaren, dat erkend werd was aanmerkelijk grooter. Uiteraard zal hier ook de economische crisis van invloed zijn geweest, want in tijden van ongunstige conjunctuur leidt het belang van den uitgever ertoe, een zoo groot mogelijke verkooporganisatie tot zijn beschikking te hebben, ergo ligt het dan op den weg van den Uitgeversbond, zooveel mogelijk nieuwe boekhandelaren te erkennen.

„De liberale partij heeft het eigen recht der overheid te beschermen tegen een machtsusurpatie van het parlement en gezagsaanmatiging of gezagsondermijning van groepen of individuen”, aldus Mr. H. J. Knottenbelt onlangs in een vergadering van deze partij te Rotterdam. Ofschoon hij met zijn groepen en individuen vermoedelijk niet in de eerste plaats aan de vereeniging ter bevordering enz. zal hebben gedacht, zijn deze woorden toch volkomen op haar van toepassing, ook omdat haar machtsusurpatie in een „vrije” economie noodlottige gevolgen kan hebben. Nederlandsche staatsburgers toch, die de intentie hebben, het uitgeversbedrijf te gaan uitoefenen en die naar het oordeel van de commissie voor het verkeersrecht, niet voldoen aan haar criteria, worden practisch onmaatschappelijk gemaakt en niet in de gelegenheid gesteld, hun zoozeer ten troon verheven bedrijfsmiddelen productief aan te wenden; op den duur komen zij derhalve tot last van de gemeenschap, want de vereenigingen nemen geen enkele verplichting in haar reglement op jegens degenen, met wie zij feitelijk een eenzijdig contract sluiten. Hier hebben wij naar het mij voorkomt te maken met een machtsusurpatie, die volkomen aan de controle van de overheid is onttrokken, die tegelijk de liberale economie met haar beginsel „laissez faire, laissez aller” ad absurdum leidt en de woorden van Adam Smith: „ieder zorge voor zijn eigen belang, daarmede bevordert hij het welzijn der gemeenschap” logenstraft. De economische these van de „natuurlijke ordening” mag er een zijn, die het publiek vroeger in zekeren zin heeft geïmponeerd, ieder, die zich rekenschap van het groeiproces dezer „natuurlijke” ordening geeft, moet tot het inzicht komen, dat zij het essentiële van de menschelijke samenleving, de rede, eenigszins eenzijdig laat werken. Het gemis aan gemeenschapsbesef, dat uit een regeling

¹⁾ Bij informatie is dit onjuist gebleken; de „Vereeniging tot bevordering van de belangen des boekhandels” heeft geen rechtspersoonlijkheid, bijgevolg is haar reglement onrechtmatig en de creatie van het „erkenningsrecht” een onrechtmatige daad, evenals alle beslissingen, die op grond van dit reglement zijn genomen.

Het standpunt van de vereeniging in dit opzicht is, dat „de statuten geen koninklijke goedkeuring behoeven, wijl de Vereeniging is opgericht op 11 Augustus 1815, dus vóór de Wet op het recht van vereeniging en vergadering van 1855”. Dit neemt echter m.i. niet weg, dat het „erkenningsrecht” zelf onrechtmatig is. De omstandigheid, dat de statuten geen koninklijke goedkeuring noodig zouden hebben, hetgeen eerst kan worden uitgemaakt na bestudeering van de overgangsbepalingen, die eventueel te dezer zake zijn gemaakt, verandert daar niets aan.

gelijk die in het genoemde reglement is neergelegd blijkt, het kortzichtig groepsegoïsme, dat er ondanks de goede bedoelingen uit spreekt, maakt een correctief noodig van een instantie, die met een sterkeren impetus van het gemeenschapsgevoel is doordrongen dan de particuliere economie. Teneinde daartoe te komen, zal het noodig zijn, de statuten van deze vereeniging ter vernietiging voor te leggen, aan de hooge instantie, die ze heeft goedgekeurd, opdat aan deze organisatie, wier willekeurige besluiten gevaar voor de samenleving kunnen opleveren, rechtspersoonlijkheid worde onthouden.¹⁾

¹⁾ Dit is inmiddels geschied. Volgens een mededeeling van den Minister van Justitie is echter uit de administratie van zijn departement niet kunnen blijken, dat de statuten en reglementen der Vereeniging de koninklijke goedkeuring hebben verworven. Behalve het bewijs van de onrechtmatigheid van het reglement kan aan deze mededeeling het positieve recht van afgevezenen worden ontleend op voldoening voor het veroorzaakte nadeel, waarvoor derhalve de pl.m. 1950 erkende boekhandelaren en de pl.m. 300 erkende uitgevers hoofdelijk aansprakelijk zijn. Bovendien is het de vraag of er voor de Regeering op grond van artikel 4 van de Grondwet geen aanleiding bestaat, in te grijpen.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE DEVIEZENREGLEMENTEERING EN DE WET BETREFFENDE DE GOUDCLAUSULE IN OOSTENRIJK.

Prof. Dr. Richard Kerschagl te Weenen schrijft ons:

De instelling van de deviezenreglementeering in Oostenrijk in den herfst van 1931 had op een tijdstip plaats, dat de Schilling reeds in zekere mate in waarde was gedaald. Het bleek noodzakelijk, tegen de beginnende kapitaalvlucht, de opotting en andere misstanden op te treden en de minimum-behoefte aan deviezen voor de absoluut noodzakelijke doeleinden van het bedrijfsleven eenigermate te verzekeren. Bovendien moesten maatregelen worden genomen, om speculatieve excessen met den Schilling te verhinderen. De ingetreden waardevermindering van den Schilling, welke in de eerste plaats aan wantrouwen als gevolg van de gestegen biljettencirculatie moest worden toegeschreven, drong slechts in beperkte mate tot de breede lagen der bevolking door, daar zij door de daling van de wereldmarktprijzen werd gecompenseerd, ja zelfs ten deele meer dan gecompenseerd.

De Oostenrijksche regeering stelde vier deviezenverordeningen vast en trachtte in de eerste plaats door clearingovereenkomsten tusschen de staten onderling de moeilijkheden te verminderen, welke uit de deviezenbeperkingen voor het betalingsverkeer met het buitenland waren ontstaan. De meeste clearingovereenkomsten hebben echter niet tot het verwachte resultaat geleid, terwijl slechts in het clearingverkeer met Hongarije stortingen en uitbetalingen prompt konden worden doorgevoerd en dus een juist functionneeren van de clearing kon worden verzekerd. Bij alle andere clearings ontstonden spoedig aanzienlijke saldi ten nadeele van Oostenrijk.

De verklaring voor het niet-functionneeren van deze clearingovereenkomsten moet in de eerste plaats worden gevonden in het feit, dat een deel van de betrokken bedrijfskringen geen gebruik maakte van de clearing, dat anderzijds door indirecte inbrenging van goederen van derde staten in de clearing het vermoedelijke beeld van de clearing zich wijzigde en dat bovendien de niet prompte dekking van het ontstane saldo tot moeilijkheden voor die ondernemingen leidde, die tot de clearing waren toegetreden.

Reeds in 1932 werd derhalve een begin gemaakt met de geleidelijke opheffing van de clearings tusschen de staten onderling, evenals met de geleidelijke dekking van de ontstane nadeelige saldi; hierbij werden vrij snelle en goede resultaten bereikt. Hebben de clearings tusschen de staten onderling, met uitzondering van de Oostenrijksch-Hongaarsche clearing,

op deze wijze vaak niet aan de gestelde verwachtingen beantwoord, zulks was daarentegen wel het geval met de door de Oostenrijksche Nationale Bank toegelaten particuliere clearing.

Deze bestond hierin, dat tusschen exporteurs en importeurs de verrekening van de valuta's uit hoofde van den uitvoer, waarvan de afgifte geheel of gedeeltelijk was vrijgesteld, direct plaats vond. De particuliere clearing, met welker technische afwikkeling spoedig, d.w.z. in Juli 1932, de Wiener Giro- und Cassen-Verein werd belast, werd nog gecompleteerd door de toelating van Schilling-compensatie-transacties, waarbij op bepaalde voorwaarden Schilling-vorderingen van het buitenland, uit hoofde van invoer van goederen in Oostenrijk, tot betaling van uitvoeren uit Oostenrijk mochten worden gebruikt.

Door de particuliere clearing was het mogelijk, geleidelijk, zonder wijziging van de deviezenverordening, haar een anderen practischen vorm te geven. De handhaving van de afgifte en de toewijzing tot de officiële koersen zou namelijk op den duur, zoolwel een verzwaaring van den uitvoer als een premie op den invoer hebben teweeggebracht, een resultaat, dat de zoo gewenschte nivelleering van de handels- en betalingsbalans nog meer zou hebben bemoeilijkt.

Langzamerhand werden steeds meer bedragen bij de particuliere clearing betrokken. Terwijl in het begin slechts valutabedragen uit hoofde van uitvoer van goederen in de clearing mochten worden ingebracht en hiervan een bepaald gedeelte aan de Nationale Bank moest worden afgegeven, werd de af te geven quote eerst verminderd en tenslotte geheel afgeschafte. De uitbreiding van de clearing bereikte haar voltooiing in April 1933, toen op bepaalde voorwaarden alle verplichte afgiften van deviezeninkomsten, dus ook die uit hoofde van salarissen, renten van effecten, betalingen van elken aard uit het buitenland, bij de particuliere clearing werden betrokken.

Van de aanvankelijke beperkingen van het deviezenverkeer zijn er derhalve nog slechts enkele van kracht. Deze hebben ten doel de opotting van buitenlandsche valuta's, de kapitaalvlucht naar het buitenland en speculatie in Schillingen te voorkomen.

Voorts nam Oostenrijk een beslissenden stap door aanneming van de goudclausulewet, waarbij zij door de z.g. goudclausuleverordening en een reeks verdere verordeningen de waardevermindering van den Schilling inderdaad erkende. Door deze verordeningen werden vele betalingen, die in goud of buitenland-sche valuta's luiden, geregeld. Van deze regeling zijn echter voorloopig uitgesloten alle op betaling in effectieve valuta luidende vorderingen, ten aanzien waarvan de beslissing ook in de toekomst bij de rechtbanken ligt. Door de z.g. goudclausuleverordening zijn thans de volgende „Aufwertungen" van in goud of vreemde valuta's luidende verplichtingen tot stand gekomen.

Op grond van de goudclausuleverordening moeten sedert 30 Maart 1933 alle uit goederenleveranties of diensten voortvloeiende vorderingen, voor zooverre zij in buitenlandsche valuta's luiden, tot de koersen van de z.g. particuliere clearing, welke geheel vrij en onbeïnvloed worden gevormd, worden voldaan. Voorts moeten sedert 1 Mei 1933 ook alle in goud luidende vorderingen uit hoofde van goederen en diensten tot de op grond van de koersen der particuliere clearing berekende feitelijke goudpariteiten worden vereffend. Dit geldt voor alle vorderingen, die vóór 25 Maart 1933 zijn ontstaan.

Voor zooverre vorderingen na 25 Maart 1933 zijn ontstaan en in goud of valuta's luiden, moeten zij zonder uitzondering ook dan tot de goudkoersen, resp. de koersen van de particuliere clearing worden voldaan, wanneer zij niet uitsluitend uit goederenleveranties of diensten voortvloeien. Op deze wijze moeten dergelijke vorderingen, die na 25 Maart 1933 zijn ontstaan, zonder uitzondering tot den goudkoers, resp.

tot de koersen van de particuliere clearing worden voldaan.

Voorts werd de betaling der invoerrechten gevaloriseerd en wel door een aparte verordening. Hier geldt echter niet de dagelijksche officiële goudkoers, doch de koers, die nu en dan door het Ministerie van Financiën wordt vastgesteld. Op het oogenblik geldt een vaste omrekeningsverhouding van S. 1,80 per 1 Kroon in goud.

Voorts werden op grond van de z.g. verordening tot verlichting van de goudschulden gevaloriseerd alle in goud of valuta's luidende hypotheeken, waartegen pandbrieven werden uitgegeven en eveneens de tegen dergelijke hypotheeken uitgegeven pandbrieven. Hier werd echter door de wet een verlaging van de renten van hypotheeken evenals van pandbrieven met gemiddeld één vierde voorgeschreven, voorts een verlenging van den looptijd van hypotheeken, zoodat niet de aanvankelijk vastgestelde en door de „Aufwertung” verhoogde aflossingsbedragen, doch aflossingsbedragen, die even groot zijn als de vroegere, echter gedurende een langere periode moeten worden betaald.

Bij een verhooging met ongeveer 30 pCt. als gevolg van de goudvalorisatie wordt de looptijd der hypotheeken eveneens met 30 pCt. verlengd, zoodat het totaalbedrag van de te betalen hypotheeken stijgt, echter de afzonderlijke aflossingstermijnen op hun oorspronkelijke hoogte blijven. Terwijl dus het kapitaal geheel wordt gevaloriseerd, wordt de rente, zooals deze vóór de valorisatie was, met één vierde verminderd.

Alhoewel deze valorisatie volgens de oorspronkelijke wetten slechts geldt voor hypotheeken en daartegen uitgegeven pandbrieven, welke in goud luiden, werd door een afzonderlijke verordening een overeenkomstige toepassing voor de in vreemde valuta luidende pandbrieven van de landelijke hypotheekinstellingen van Tirol en Vorarlberg geschapen. Voorts werden alle particuliere hypotheeken evenals de hypotheeken van spaarbanken enz., waartegen pandbrieven werden uitgegeven, gevaloriseerd. Hierbij was het van geen belang, of dergelijke hypotheeken in goud of in buitenlandsche valuta's luiden.

Sedert Mei 1933 werden de buitenlandsche gouden munten door de openbare banken reeds met een agio van 25 pCt. gekocht. Sedert September wordt het agio ook op gouden munten van den Staat toegeestaan, waardoor het agio op goud feitelijk ook door den Staat wordt erkend.

Door de verordening en het besluit van de regering van 21 Juli 1933 werd de valorisatie van verplichtingen uit hoofde van verzekeringsbedragen, die in vreemde valuta's of in goud luiden, geregeld.

Nauwelijks van minder beteekenis zijn de gevallen, die nog niet werden gevaloriseerd. Hiertoe behooren in de eerste plaats de vóór 25 Maart 1933 tot stand gekomen hypotheeken, hetzij in goud of in valuta's, luidende, met uitzondering van Dollar- of Pondenobligaties, voor zoverre zij niet den grondslag voor de hypotheeken der hypotheekbanken uit hoofde van door haar uitgegeven pandbrieven hebben gevormd.

Dergelijke schulden kunnen overigens ook dan, voor zoverre zij na 8 October 1931 zijn ontstaan, zelfs (wanneer een „Stichtag” voor de valorisatie zal zijn vastgesteld, in Schillingen tot den ouden pariteitskoers worden terugbetaald, wanneer zij nog niet betaalbaar zijn.

Een overeenkomstige bepaling geldt voor alle vóór 25 Maart 1933 ontstane in goud of valuta's luidende vorderingen, die niet van hypothecaire aard zijn, voor zoverre zij niet reeds uitdrukkelijk als vorderingen uit hoofde van goederen of diensten werden gevaloriseerd. Ook deze kunnen thans, wanneer zij betaalbaar zijn, in Schillingen tot de oude pariteit, resp. tot den ouden koers worden terugbetaald en kunnen, zelfs wanneer een „Stichtag” is vastgesteld, tot dien dag bij voorbaat tot deze koersen worden terugbetaald, ook wanneer zij nog niet betaalbaar zijn.

Voorts zijn thans nog niet gevaloriseerd bijna alle schuldbekentenissen van den Staat, de Landen en de Gemeenten, deze, omdat zij in effectieve buitenlandsche valuta's luiden en derhalve in het geheel niet onder de bepalingen van de goudclausulewet vallen, gene, omdat daarvoor nog geen „Stichtag” voor de betaling werd vastgesteld. Daarentegen zijn de niet werkelijk in gouden Dollars en Ponden luidende schuldbekentenissen evenals de „Abrechnungsschuldverschreibungen” thans reeds gevaloriseerd.

Resumeerend kan men zeggen, dat de deviezenwetgeving in Oostenrijk dermate is ingekrompen, dat de bestaande beperkingen feitelijk in wezen geringer zijn dan in de meeste andere staten, waar nog een deviezenwet van kracht is. Men heeft ook in hooge mate door middel van de particuliere clearing de mogelijkheid van een vrije onafhankelijke koersvorming geschapen en door middel van de goudclausulewet deze koersen en de plaats gehad hebbende waardevermindering van den Schilling ten opzichte van het goud erkend.

De Schilling heeft op het huidig peil, dus met een disagio van 27 à 28 pCt. een buitengewone stabiliteit aan den dag gelegd, waartoe een zeer voorzichtige en strenge politiek van de circulatiebank, die van het begin van de deviezenreglementeering af zelfs de geringste pogingen tot vermeerdering van de circulatie ten sterkste heeft afgewezen, eveneens heeft bijgedragen.

AANTEKENINGEN.

De landbouwexportgewassen van Nederlandsch-Indië in 1932.

Het Centraal Kantoor voor de Statistiek heeft wederom een uitvoerige publicatie over dit onderwerp uitgegeven, waaraan wij het volgende ontleenen:

Aandeel van den uitvoer van landbouwproducten in den totalen uitvoer.

De uitvoer van Nederlandsch-Indië kan gesplitst worden in 3 groote groepen: 1o. landbouwproducten, 2o. mijnbouwproducten, 3o. overige goederen (voornamelijk boschproducten).

De totale waarde van den uitvoer liep in 1932 terug tot pl.m. ⅓ van dien in 1928.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	24/30 Dec. 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	24/30 Dec. 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	1933	1932
Tarwe	21.932	1.539.877	1.510.864	—	23.685	8.060	1.563.562	1.518.924
Rogge	240	409.228	507.883	—	8.935	4.210	418.163	512.093
Boekweit	950	24.298	26.972	—	25	244	24.323	27.216
Maïs	25.198	1.028.438	1.521.110	—	217.548	365.167	1.245.986	1.886.277
Gerst	5.648	497.936	485.698	—	51.831	38.248	549.767	523.946
Haver	1.266	121.929	196.888	—	3.908	5.201	125.837	202.089
Lijnzaad	13.526	195.657	307.897	—	209.278	388.685	404.935	696.582
Lijnkoek	3.454	154.818	90.642	—	200	50	155.018	90.692
Tarwemeel	211	19.237	24.336	—	5.654	13.932	24.891	38.268
Andere meelsoorten	141	51.535	45.855	—	8.301	13.174	59.836	59.029

In dat jaar bedroeg de totale uitvoerwaarde der landbouwproducten 78,5 pCt. van het geheel; in den sterk gedaalden export van 1931 was dit percentage slechts 67,9 pCt., in 1932 steeg het weer tot 71,2 pCt.

Uit de onderstaande tabel blijkt, dat het aandeel van de bevolkingslandbouwproducten in de totale uitvoerwaarde in 1932 weder is toegenomen, nadat het in 1930 en 1931 sterk was gedaald. Daarentegen is het aandeel van de ondernemingslandbouwproducten in 1932 t.o.v. 1931 constant gebleven.

Prijzdaling en daling in de uitvoerwaarde der landbouwproducten.

Voor de meeste landbouwproducten ging de prijsdaling in 1932 in vertraagd tempo door. Hoewel door groote bezuinigingen en rationalisatie thans in de exportcultures geproduceerd wordt tegen kostprijzen, welke enkele jaren geleden als volstrekt onbereikbaar zouden zijn beschouwd, is niettemin in vele bedrijven toch nog verlies geleden.

Aangezien de groothandelsprijzen der belangrijkste landbouwproducten in 1932 nog slechts weinig of geen verbetering te zien gaven, is het eind der moeilijkheden ook nog niet te voorzien.

Aangezien de hoeveelheden der exportproducten sterk uiteenloopen, komt de algemeene prijsdaling dezer producten beter tot uiting, indien men een „gewogen” prijsindexcijfer berekent. De door het Centraal Kantoor voor de Statistiek berekende „gewogen” indexcijfers van 12 uitvoerproducten bedroegen (1928 = 100):

1927	124	1930	65
1928	100	1931	45
1929	95	1932	34

In het jaar 1932 dalen deze indexcijfers van 37 tot 33. Aangezien voor de berekening van deze indexcijfers met uitzondering van tin, huiden en damar, slechts de prijzen van plantaardige landbouwproducten worden gebezigd (te weten rubber, copra, koffie, maïs, peper, suiker, tapioca, thee en kapok) geven ze een voldoende indruk van de prijsdaling der landbouwvoortbrengselen sinds 1928. Hierbij komt nog, dat de indexcijfers van damar tot en met 1931 betrekkelijk weinig van het gewogen gemiddelde afwijken en van weinig „gewicht” zijn bij de berekening van deze cijfers. Voor 1932 zijn de afwijkingen van tin en huiden wat grooter, maar tegengesteld.

Geven de indexcijfers een indruk van de *prijzdaling*, uiteraard geven ze niet de daling in de *uitvoerwaarde* aan.

Voor een eerste oriëntering dienaangaande kan men de gemiddelde *uitvoerwaarde* van *alle* landbouwproducten berekenen. Men vindt dan:

Jaar	Uitvoerwaarde per ton	1928 = 100
1927	f 340	141
1928	„ 241	100
1929	„ 226	94
1930	„ 191	79
1931	„ 143	59
1932	„ 102	42

De hieruit berekende verhoudingscijfers geven een gunstiger beeld dan de gewogen prijsindexcijfers. Om twee redenen zijn deze beide reeksen echter niet zuiver vergelijkbaar.

In de eerste plaats worden bij het „wegen” der gewogen indexcijfers in hoofdzaak de uitvoerhoeveelheden in het jaar 1928 als basis voor de berekening ook voor de andere jaren gebruikt, terwijl voor de berekening van de gemiddelde uitvoerwaarde per ton uiteraard alle landbouwproducten met de in de betrokken jaren uitgevoerde hoeveelheden van invloed zijn. Nu behoeft, bij een dalend prijsverloop van alle producten, of van verschillende kwaliteiten van een bepaald product, de daling van de totale uitvoerwaarde niet noodzakelijk grooter te zijn dan de daling der totale uitgevoerde hoeveelheden. De onderlinge verschuiving in de soorten der uitgevoerde producten kan, bijv. doordat het aandeel van een soort met grooter eenheidswaarde in het geheel toeneemt, den invloed der algemeene prijsdaling op het totaal bedrag der uitgevoerde waarde geheel of gedeeltelijk compenseeren, ja zelfs overtreffen. Als voorbeeld kan genoemd worden de groote uitvoer van het goedkoopte gaplekmeel, één der cassaveproducten in 1928.

In de tweede plaats zijn de bij de tweede reeks gebezigde uitvoerwaarden ontleend aan de handelsstatistiek, waarin om technische redenen de berekening der waarde van vele producten gebaseerd moet zijn op prijzen van de douane-prijzlijst, welke 3—7 maanden vóór het tijdstip van uitvoer golden. Hierdoor worden de uitvoerwaarden in tijden met dalende prijzen te hoog en in tijden met stijgende prijzen te laag aangeslagen. Een betere benadering van het werkelijke bedrag, dat Nederlandsch-Indië voor haar producten ontvangt, is echter niet wel doenlijk, aangezien niet bekend is, op welk oogenblik en tegen welke prijzen de verkopen plaats hebben.

Beteekenis van den ondernemings- en den bevolkingslandbouw voor den uitvoer in 1932.

Vergeleken met 1927 is de waarde van de bevolkingsuitvoeren van Java tot op ongeveer de helft gedaald, de bevolkingslandbouwproducten van de Buitengewesten daalden echter, evenals de ondernemingslandbouwproducten zoowel van Java als de Buitengewesten, tot ongeveer ¼ van de waarde van 1927 (resp. 28, 27 en 25 pCt.).

De ongunstigste positie neemt de uitvoer van ondernemingscassaveproducten en de gunstigste die van ondernemingsoliepalmproducten in. Van cassaveproducten kan echter slechts een onvolkomen splitsing in ondernemingsproduct en Inlandsch product gemaakt worden.

Opmerkelijk is, dat over het geheel de uitvoerwaarden van bevolkingsproducten sterker gedaald zijn dan die van ondernemingsproducten. Dit is het geval voor cocosproducten (53 pCt. en 60 pCt.), koffie (41 pCt. en 54 pCt.), kapok (41 pCt. en 48 pCt.), thee (29 pCt. en 38 pCt.), suiker (21 pCt. en 27 pCt.), rubber (3 pCt. en 11 pCt.). Van deze producten is de bevolkingshoeveelheid ook sterker gedaald of minder sterk gestegen.

Voor tabak, aetherische oliën en peper is het juist andersom.

Waarde van den uitvoer door particulieren uit Ned.-Indië. 1)

	In miljoenen guldens					In procenten				
	1932	1931	1930	1929	1928	1932	1931	1930	1929	1928
Ondernemingslandbouwproducten	247	342	573	688	809	45,7	45,8	50,7	47,7	51,3
Bevolkingslandbouwproducten	138	165	259	395	428	25,5	22,1	22,9	27,4	27,2
Mijnbouwproducten 2)	110	184	249	264	238	20,3	24,6	22,0	18,3	15,1
Overige goederen	46	56	49	96	101	8,5	7,5	4,4	6,6	6,4
TOTAAL	541	747	1.130	1.443	1.576	100	100	100	100	100
1928 = 100	34	47	71	92	100					

1) Exclusief goud en zilver, postpakketten, passagiersgoederen en scheepsgebruik.

2) Aardolie, aardolieproducten en minerale brandstoffen, tin, steenkolen.

De groote verscheidenheid van landbouwgewassen in Nederlandsch-Indië spreekt zich ook uit in het feit, dat er speciale gewassen zijn, welke uitsluitend op ondernemingen worden verbouwd en andere, welke daarentegen geheel in den Inlandschen landbouw worden geteeld. Ook zijn er nog veel producten, welke in wisselende percentages van beide takken van voortbrenging afkomstig zijn. Onderstaand staatje geeft hiervan een overzicht.

Percentage der uitvoeren afkomstig van ondernemingen en inlandschen landbouw van geheel Nederlandsch-Indië.

	1932	1931	1930	1929	1928
Suiker					
Onderneming	99	99	99	99	99
Bevolking	1	1	1	1	1
Cacao					
Onderneming	93	92	82	87	76
Bevolking	7	8	18	13	24
Thee					
Onderneming	84	81	80	78	78
Bevolking	16	19	20	22	22
Gambir					
Onderneming	63	56	67	62	62
Bevolking	37	44	33	38	38
Caoutchouc					
Onderneming	71	65	63	64	61
Bevolking	29	35	37	36	39
Koffie					
Onderneming	39	43	46	31	38
Bevolking	61	57	54	69	62
Aetherische oliën					
Onderneming	36	33	41	38	43
Bevolking	64	67	59	62	57
Nootmuskaat-foelie					
Onderneming	34	36	35	35	23
Bevolking	66	64	65	65	77
Tabak, krossok en kerftabak					
Onderneming	17	21	19	20	24
Bevolking	83	79	81	80	76
Kapokproducten					
Onderneming	10	9	11	4	8
Bevolking	90	91	89	96	92
Klapperproducten					
Onderneming	5	5	6	10	4
Bevolking	95	95	94	90	96
Peper					
Onderneming	1	1	1	1	1
Bevolking	99	99	99	99	99

Nederlandsch-Indië als leverancier van landbouwproducten voor de wereldmarkt.

Nederlandsch-Indië heeft een zeer belangrijk aandeel in de wereldproductie van enkele tropische producten zooals kinabast, peper, coca, kapok; de productie van de andere gewassen, hoewel voor den Nederlandschen landbouw van veel beteekenis, zooals suiker en koffie, maakt maar een betrekkelijk klein percentage van de werelduitvoeren uit. In onderstaand staatje wordt daarvan een overzicht gegeven.

Uitvoerexcedenten.

Product	Wereld-export 1931 In tonnen	Nederlandsch-Indië			
		In tonnen 1931	In % van de wereld- export '31	In % van de wereld- export '30	In % van de wereld- export '29
Rubber ¹⁾	818.537	254.519	31	29	35
Suiker	28.477.000	2.838.737	10	11	10
Koffie	1.675.000	67.990	4	4	6
Thee	409.000	78.742	19	18	17
Kina ²⁾	11.616	10.625	91	93	94
Klapperprod. ³⁾	1.449.319	367.917	25	27	29
Oliepalmprod. ..	774.291	73.587	10	7	5
Agave	239.540	70.278	29	29	22
Cacao	560.706	1.406	0,2	0,2	0,2
Cocablad	?	304	?	?	?
Kapok	25.697	20.602	80	79	73
Peper	45.907	31.756	69	75	69

¹⁾ Inclusief ficusrubber, en voor bevolkingsrubber excl. vocht en vuil.

²⁾ Productie.

³⁾ Versche klappers, geraspte klapper, copra en olie, alles in copra omgerekend.

ONTVANGEN BOEKEN.

Schets van het Bankwezen door Mr. H. A. van Nierop, Directeur van de Amsterdamsche Bank. Tweede Druk. (Haarlem 1933; De Erven F. Bohn. Prijs f 1.90).

Deze tweede druk verschilt slechts weinig van den eersten. Nieuw zijn de beschouwingen over den termijn-wisselhandel, de „managed currency-theorie” en het acceptcrediet, terwijl hier en daar met de jongste gebeurtenissen op monetair gebied rekening is gehouden.

Wesen und Besonderheiten der Konzernbildung, insbesondere der Holding-Gesellschaften in der Schweiz door Dr. Richard Rosendorff, Rechtsanwalt und Notar in Berlin. (Zürich und Leipzig 1933; Orell Füssli Verlag. Prijs Fr. 3.—).

Aan de hand van talrijke voorbeelden wijst de schrijver op de concernvorming in Zwitserland, waarbij hij uitvoerig de verschillende controlemaatschappijen bespreekt. Verder worden de gunstige verhoudingen op belastinggebied en de Zwitsersche wetgeving voor deze maatschappijen besproken.

Das schweizerische Bankwesen im Jahre 1931. Mitteilungen des statistischen Bureau der schweizerischen Nationalbank 14. Heft. (Zürich 1932; Art. Institut Orell Füssli).

Een statistische publicatie over de Zwitsersche banken in 1931.

Les doctrines monétaires à l'épreuve des faits door François Piétri, Edgard Allix, A. Celier, Pierre-Etienne Flandin, François Herbet, Louis Pomery, Edmond Lebée, Jacques Rueff. (Parijs 1932; Librairie Félix Alcan).

Lezingen over I. Le problème de l'argent. II. Les banques d'émission. III. Le gold exchange standard. IV. Défense et illustration de l'étalon or.

L'Heure de la France door E. Bélimé. (Parijs 1933; Librairie Félix Alcan).

La crise et l'Europe économique door Dmitri Navachine. I. Les faits, II. Echanges, production et banque. (Parijs 1932; Librairie Félix Alcan).

Monnaie et finance. Le rôle de la banque des règlements internationaux après l'étalon or. door Sylvain Asch, docteur ès Sciences politiques et économiques. (Paris 1932; Librairie Félix Alcan).

Geologische kaart van Sumatra. Toelichting bij blad 3 (Bengkoenat) door Dr. J. Westerveld met een korte agogeologische beschrijving door Ing. J. Szemian. Uitgave van den Dienst van den Mijnbouw in Nederlandsch-Indië. (Verkrijgbaar bij het Kaartenmagazijn van den Topografischen Dienst te Batavia en bij het Hoofd van den Opsporingsdienst te Bandoeng. Prijs met kaartblad f 2.50).

Geologische kaart van Sumatra. Toelichting bij blad 6 (Kroei) door Dr. Ir. R. W. van Bemmelen. Uitgave van den Dienst van den Mijnbouw in Nederlandsch-Indië. (Verkrijgbaar en prijs zie boven).

Geologische kaart van Java. Toelichting bij blad 14 (Bajah) door Ir. W. C. B. Koolhoven met voorwoord van het Hoofd van den Opsporingsdienst. Uitgave van den Dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië. (Verkrijgbaar en prijs zie boven).

Geologische kaart van Sumatra. Toelichting bij blad 15 (Praboemoelih) door Dr. K. A. F. R. Musper. Uitgave van den Dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië. (Verkrijgbaar en prijs zie boven).

Verzameling van wetten en besluiten betreffende de zeescheepvaart in Nederland. Schepenwet en schepenbesluit. Nederlandsche Reedersvereniging, Appendix No. 6, Januari 1933. (den Haag 1933; N.V. De Zuid-Hollandsche Boek- en Handelsdrukkerij).

Jaarverslag van den Rijksdienst der werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling over 1931 betreffende arbeidsbemiddeling; en emigratie. ('s Gravenhage 1933; Ter Algemeene Landsdrukkerij).

Crisisbestrijding.

Rectificatie. In het artikel onder bovenstaanden titel, opgenomen in ons blad van 27 Dec. jl., is op pag. 1014 in de derde alinea een regel uitgevallen, waardoor de bedoeling van den schrijver onduidelijk is geworden. Wij laten daarom de betreffende alinea in zijn geheel volgen:

„En mocht men ook met deze beperking de opnemng van een algemeen geldend art. 1428a nog te radicaal of te revolutionair achten, dan neme men in plaats daarvan in ieder geval overeenkomstige bepalingen, maar dan liefst zonder die beperking, op voor *geldleeningen, arbeidsloonen en huren*, opdat althans die geldverbintenissen, welke de *kosten der productie* grotendeels beheerschen, automatisch in overeenstemming worden gebracht met de prijzen, waardoor die productiekosten toch moeten worden gedekt.”

PRODUCTIE DER STEENKOLEN-, BRUINKOLEN- EN ZOUTMIJNEN.

(Gegevens verstrekt door den Hoofdingenieur der mijnen.)

I. Gezamenlijke Steenkolenmijnen.

	Nov. 1933	Jan./Nov. 1933	Jan./Nov. 1932
Prod. Steenkolen in tonnen	1047.110	11.554.145	11.601.987
Aantal normale werkdagen	25 ¹⁾	278	270

II. Bruinkolenmijn „Carisborg”.

	10.773 ²⁾	115.523	134.694
Netto-productie in tonnen			
Aantal normale werkdagen	15	212	278

III. Zoutmijnen. (Kon. Ned. Zoutindustrie te Boekelo.)³⁾

Aantal arbeiders.		Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg”	Zoutmijnen
1 Dec. 1933	(10.711 ⁴⁾ (22.242 ⁶⁾)	79	—
1 Dec. 1932	(10.962 ⁴⁾ (24.365 ⁶⁾)	89	203

¹⁾ Staatsmijn Emma, Hendrik, Maurits; ²⁾ Staatsmijn Wilhelmina en Domanië mijn; ³⁾ 21 Willem-Sophia; ⁴⁾ 20 Oranje-Nassaumijnen III en IV; ⁵⁾ 19 Oranje-Nassaumijnen I en II, Julia, Laura en Vereeniging. ⁶⁾ 8.308 ton ruwe kool. 3.096 ton bruinkoolbriketten. ⁷⁾ In verband met concurrentie-moeilijkheden mogen de productiecijfers niet meer worden gepubliceerd. ⁸⁾ Bovengronds. ⁹⁾ Incl. 2.048 arbeiders in de nevenbedrijven. ¹⁰⁾ Ondergronds. ¹¹⁾ Incl. 2.066 arbeiders in de nevenbedrijven.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs.¹⁾

	Banken	Electriciteit	Handels-ondern.	Industrie	Kunstzijde,	Mijnbouw	Olle	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee
Gemiddelde 1929	158.3	337.5	168.0	432.7	243.0	268.7	402.0	233.5	125.0	398.4	487.3	443.2
„ 1930	149.4	257.7	125.6	264.9	87.4	177.2	371.1	110.7	82.6	292.9	361.3	357.2
„ 1931	118.1	211.8	93.4	167.7	64.5	144.5	209.8	51.8	49.6	181.9	241.6	251.4
„ 1932	76.4	178.3	67.1	115.6	37.6	106.4	137.5	27.0	24.9	107.2	137.9	175.9
Januari 1932	80.5	174.4	63.5	124.0	43.5	107.4	118.9	28.2	27.4	108.0	173.7	181.4
Februari	82.8	173.0	65.8	123.2	42.4	110.1	139.2	28.2	27.7	108.7	179.6	178.1
Maart	81.3	184.7	69.0	122.9	41.7	110.9	149.3	24.2	27.0	112.7	176.3	182.2
April	69.8	166.7	58.8	102.1	34.3	92.4	118.3	13.7	20.1	96.6	111.0	154.0
Mei	65.0	163.9	52.5	93.5	33.5	86.8	117.8	14.2	19.1	84.5	101.9	157.3
Juni	59.4	156.1	51.2	88.5	32.3	83.9	118.1	14.1	17.3	87.6	94.7	154.3
Juli	68.3	167.1	63.7	106.1	34.1	92.2	129.1	22.5	21.0	105.6	120.1	175.6
Augustus	79.8	183.5	71.5	126.2	33.2	104.9	153.5	35.1	26.4	118.0	138.4	200.5
September	86.0	194.5	78.1	133.4	43.6	123.7	166.4	42.4	31.1	128.8	151.3	201.6
October	83.7	189.3	77.5	127.1	39.4	120.4	147.0	34.0	28.5	118.7	135.8	187.6
November	81.1	193.1	77.2	124.1	38.2	121.4	145.1	34.7	27.0	111.7	136.8	180.3
December	78.9	193.2	76.4	116.1	35.0	123.1	146.7	32.8	26.1	104.9	135.0	157.3
Januari 1933	84.9	199.3	79.8	124.2	31.4	120.6	155.3	33.8	26.3	108.2	147.2	196.3
Februari	82.8	194.2	76.4	118.8	28.5	121.6	146.8	30.1	23.7	103.1	141.9	199.6
Maart	82.0	190.3	74.6	118.2	28.3	124.5	142.6	28.4	22.1	110.3	138.6	187.1
April	80.9	190.6	73.3	120.7	26.0	125.9	144.7	31.9	21.7	111.5	127.6	185.1
Mei	88.9	210.2	78.0	138.3	24.4	141.7	158.4	39.0	25.3	124.5	137.9	201.0
Juni	90.4	220.9	84.0	149.1	27.9	155.1	174.2	47.8	28.6	140.7	154.6	229.5
Juli	91.8	219.6	88.0	151.0	29.4	150.4	179.1	53.2	28.3	137.4	154.5	241.2
Augustus	89.4	212.2	84.9	150.0	24.6	151.9	172.4	54.6	25.6	128.3	145.1	233.7
September	86.0	205.1	81.5	147.2	24.0	155.5	178.4	50.2	22.1	109.2	132.4	212.5
October	79.2	197.3	77.8	138.8	23.2	156.2	170.7	48.1	18.7	97.4	119.9	219.9
November	75.6	191.2	73.2	144.6	31.0	158.0	175.5	47.7	16.2	87.4	107.9	214.8
December	76.4	191.1	79.6	153.2	35.2	159.1	176.1	49.0	18.4	96.7	122.9	214.5

Schommelingen in het aandelen-indexcijfer. 2 Januari 1933 f 2.228.869.000 = 100.

2 Januari	100.0	1 Maart	93.0	3 Mei	98.6	5 Juli	114.5	6 Septemb.	106.3	1 Novemb.	99.6
11 „	104.1	8 „	96.8	10 „	101.0	12 „	109.1	13 „	104.6	8 „	97.9
18 „	101.3	15 „	96.0	17 „	101.4	19 „	112.3	20 „	103.1	15 „	97.7
25 „	101.6	22 „	95.5	24 „	102.7	26 „	110.2	27 „	101.1	22 „	98.3
1 Februari	100.9	29 „	92.5	31 „	108.6	2 Augustus	107.8	4 October	99.5	29 „	101.0
8 „	100.1	5 April	91.5	7 Juni	107.7	9 „	108.1	11 „	99.7	6 Decemb.	102.5
15 „	98.9	12 „	92.6	14 „	109.2	16 „	106.4	18 „	98.3	13 „	102.4
22 „	94.3	19 „	92.8	21 „	108.7	23 „	106.5	25 „	98.9	20 „	101.4
		26 „	96.2	28 „	113.9	30 „	107.5			27 „	102.2

¹⁾ Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S. B. van 15 Januari 1930, blz. 64.

Nadruk verboden

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Table of bank discount rates for various cities including London, Amsterdam, and others, with dates and rates.

OPEN MARKT.

Table showing open market data for various currencies and locations from 1933 to 1934, including Amsterdam, London, and Berlin.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table of exchange rates in the Netherlands for cities like London, Berlin, and Amsterdam, with columns for date and rate.

Table of exchange rates for major cities including Stockholm, Copenhagen, Oslo, and Buenos Aires.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table of exchange rates to New York via cable for various currencies and locations.

KOERSEN TE LONDEN.

Table of exchange rates to London for various international locations like Alexandria, Athens, and others.

ZILVERPRIJS and GOUDPRIJS

Table of silver and gold prices for London and New York, with dates and prices.

STAND VAN 'S RIJKS KAS

Table showing the status of the national treasury, including income, expenses, and debt.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table of the floating debt of the Netherlands-Indisch Empire, detailing various obligations.

SURINAAMSCHЕ BANK.

Table of the Surinamese Bank, showing its assets, liabilities, and operations.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 2 Januari 1934.

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	25.526.174,97		
sels, Prom.,	Bijbnk. "	533.560,77		
enz. in disc.	Ag.sch. "	4.547.349,91	f	30.607.085,65
Papier o. h. Buitenl. in disconto				
Idem eigen portef.	f	1.402.500,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.				1.402.500,—
Beleeningen	Hfdbk. f	100.162.622,31 ¹⁾		
incl. vrsch.	Bijbnk. "	4.889.404,03		
in rek.-crt.	Ag.sch. "	43.522.428,08		
op onderp.	f	148.574.454,42		
Op Effecten	f	146.512.751,06 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.		2.061.703,36		148.574.454,42 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk				
Munt, Goud	f	106.711.410,—		
Muntmat., Goud		816.748.232,30		
	f	923.459.642,30		
Munt, Zilver, enz.		25.959.136,18		
Muntmat., Zilver..				949.418.778,48 ²⁾
Belegging 1/5 kapitaal, reserves en pensioenfonds				21.262.785,81
Gebouwen en Meub. der Bank				5.000.000,—
Diverse rekeningen				11.840.448,92
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)				18.331.195,17
	f	1.186.437.248,45		

		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefonds		3.749.272,82		
Bijzondere reserve		5.000.000,—		
Pensioenfonds		8.814.597,89		
Bankbiljetten in omloop		940.199.495,—		
Bankassigtiën in omloop		368.157,13		
Rek.-Cour. f Het Rijk	f	26.720.088,95		
saldo's: { Anderen		179.069.856,92		205.789.945,87
Diverse rekeningen				2.515.779,74
	f	1.186.437.248,45		

Beschikbaar metaalsaldo	f	491.395.198,63
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is		1.228.487.995,—

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 76.424.425,—
 2) Waarvan in het buitenland " 15.732.768,53

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
2 Jan. '34	106711	816.748	940.190	206.158	491.395	83
27 Dec. '33	106712	815.216	911.569	230.636	491.929	83
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
2 Jan. 1934	30.607	—	148.574	1.403	11.840
27 Dec. 1933	31.645	—	145.257	1.403	10.550
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
30 Dec. '33 ²⁾	142.990		186.440	28.340	57.078
23 " '33 ²⁾	145.430		185.160	33.860	57.822
2 Dec. 1933	107.776	36.438	185.986	29.995	57.822
25 Nov. 1933	103.717	36.043	185.222	26.955	54.889
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
30 Dec. '33 ²⁾	900	71.620	12.410	67	
23 " '33 ²⁾	720	71.000	14.950	66	
2 Dec. 1933	554	9.002	53.791	11.948	67
25 Nov. 1933	532	8.990	53.677	12.692	66
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
27 Dec. 1933	191.687	391.982	58.744	16.756	13.395
20 " 1933	191.724	389.864	60.860	8.370	13.251
22 Juli 1914	40.164	29.317		33.633	

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
27 Dec. '33	88.037	22.156	101.216	36.545	59.705	37,3
20 " '33	81.057	20.036	91.903	36.677	61.860	41,6
22 Juli '14	11.005	14.736	42.185		29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
22 Dec. '33	76.945	681	34	4.987	1.143	2.917	3.200
15 " '33	77.032	733	37	4.576	1.157	2.911	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Regk. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
22 Dec. '33	6.166	2.315	80.562	178	2.073	14.343
15 " '33	6.166	2.496	80.204	129	2.277	14.390
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
23 Dec. 1933	391,6	48,5	6,9	2.916,7	59,9
15 " 1933	391,1	49,0	9,5	2.941,0	71,3
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Regk.-Crt.	Diverse Passiva
23 Dec. 1933	250,6	525,0	3.451,5	449,0	207,8
15 " 1933	228,6	506,7	3.444,6	425,2	255,0
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 23, 15 Dec. 1933, resp. 34, 33 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Data	Goud		Circulatie	Rekg. Crt.
	Munt en metaal	Munt en diversen		
1933				
28 Dec.	2.734	—	786	52
21 " "	2.728	69	766	53

Data	Goudvoorraad			Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	"Other cash" ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
13 Dec. '33	3.571,6	2.662,2	216,7	118,2	116,2
6 " '33	3.572,9	2.654,3	206,5	115,6	61,3

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 1)	Algem. Dek-kings-perc. 2)
13 Dec. '33	2.431,6	3.038,2	2.891,6	145,3	60,2	63,9
6 " '33	2.431,1	3.042,7	2.815,4	145,3	61,9	64,5

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem. 3) "Other Cash" does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal banken	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
6 Dec. '33	24	8.497	8.103	1.824	15.806	4.367
29 Nov. '33	25	8.568	8.104	1.864	15.978	4.410

De posten van De Ned. Bank, de Javascche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.